

ЛЕЗГИ

Газет

**Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед ч'ал хуьх!**

1920 – йисалай акъатзава

N 19 (11080) хемис 11 – май, 2023 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Чехи Гъалибвили - 78 йис

Садзавай сувар

Нариман ИБРАГЪИМОВ

2023-ЙИСАН 9-МАЙ. Зегъметдин баркалладин, жуьртлувилин шегъер Каспийск. Экуьнин сятдин цудан зур. Шегъердин Ленинан т'варцихъ галай майдан пара иердиз безетмишнава. Яргъалайни Ватандин дяведин орден акъазва. Майдан тирвал параддин форма-яр алай, Яру пайдах авай Каспийскдин флотилиядин, гвардиядин мотострелков-ый 136 лагъай, Суворован, Кутузован, Богдан Хмельницкийдин орденар авай Усмано-Берлинский бригадайрин, региондин МЧС-дин, пограничникрин управ-ленидин аскерар, офицерар, матросар, дишегълийрин рота, Юнармиядин жава-нар, кадетар акъвазнава. Трибунада ху-руйрал Георгиев лентер алай Дагъустан Республикадин Кыл Сергей Меликов, РД-дин Халкъдин Собранидин Председа-тель Заур Аскендеров, РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдулмуслим Абдулмуслимов, депутатар, гьукумат-дин членар, Ватандин Чехи дяведин ва далу патан фронтдин ветеранар, абуру-

кай сад тир Ибрагъим-Паша Садикъов, жегъил несилдин векилар ава. Майдан элкъвена гъевчи пайдахар, цуьквер гвай шегъерэгълийрин, мугъманрин юкъва ава. Санлай хизанарни атанва. Махач-къаладин военный гарнизондин оркестр-ди суварин маршар язва.

Майдандал зенгинин сес ч'лана, ин-санрик юзун акатна. Дикторди майдандал кыле физвай гъар са гъерекатдикай ма-лумарзава, Ватандин Чехи дяведа Гъа-либвили дагъустанвийри кутур пай гы-къван метлеблуди ят'ла, лугъузва.

Гъуьлуьн пияда ротайрин командирар, майорар Абдулмалик Мегъамедован ва Идрис Къурбанован регъбервилик кваз майдандал Россиядин государстводин ва Гъалибвили пайдахар гъизва. Гъа-либвили суварин шад мярекатдив эгеч-дай вахт хъана. Каспийскдин флотилия-дин командующий Александр Пешкова контр-адмирал Сергей Якимовавай парад къабулзава ва абуру жергейра т'лармдиз акъвазнавай матросриз, аскерриз, офи-церриз Гъалибвили сувар тебрикзава. Майдандилай шегъер тирвал гъур-р-р-а-а-дин гурлу, къуватлу ванер ч'кизва.

Дикторди уьлкведин меркез Москва-дани параддив гат'уннавайдакай ва Рос-сиядин Федерациядин Президент раха-дайдакай малумарзава. Чехи экрандал Президент Владимир Путин пайда жезва.

Къейд авун лазим я хьи, Москвадин Кремлдал Украинадин беспилотникри гъу-жум авурла, парад тухуниз аксибурни, ам тухудайдахъ инанмиш туширбурни авай. Амма 1941-йисуз, Гитлеран са шумуд ар-мияди Москва элкъурна къунвай ч'лавуз, 7-ноябрдиз военный парад тухудай уьтк-вемвал, къаст хъайила, гила, къве беспы-лотникдиз килигна, парадар акъвазардай жал? Неинки са Москвада, Каспийскда, гъак' уьлкведин гзаф шегъерра суварин парадар лайихлувилелди кыле тухвана.

Ихтилат кватай чкадал заз 1941-йисан парадда к'ват' хъанвайбуруз Иосиф Ста-лина авур рахунрай бязи къейдер рик'ел хиз к'ланзава. Ам Гитлеран Германиядал гъалиб жедайдахъ агъунвай. “Гъуьрметлу юлдашар, аскерар, матросар, офицерар, ополченвийри! Фендигар душманди чал чапхунчивилин, тарашунин, кыникийн

► 2

Цийик'ла туьк'луьр хъийида

Махачкъаладин гъуьлуьн алишверишдин порт цийик'ла туьк'луьр хъу-вун пландик кутунва. Дагъустандин транспортдин ва рекъерин майишат-дин министр Жамбулат Салавова къейд авурвал, техилдин терминалдин гужлувал йикъан къене 500 агъзур тонндилай 1,5 миллион тонндал къван хкаж жеда. И серенжем кыле тухунин игътияж карханади рекъе твазвай техилдин къадар артух хъунихъ галаз алак'алу я. Идакай “Дагъустандин экономика” телеграм-каналди хабар гузва.

Къейд ийин хьи, виликдай СМИ-рин чешмейри Махачкъаладин порту-на лазим тир шарт'лар тешкилун патал алай вахтунда карханадихъ тухуз-вай рехъ туьк'луьрунин месэла гъялзавайдакай ва мензилдин яргъивал 6,7 километрдиз барабар тир и рехъ туьк'луьрун патал тахминан 4, 9 миллиард манат пул харждайдакай раижнай.

Минеральные Воды шегъерда кыле феи инвестицияриз талуьк' форумдал малум хъайивал, рекъиз 4,9 миллиард манатдилай артух акъатда.

Нумрадай к'леда:

ЖЕМИЯТ

Къурушвийр гъахъ туш лугъуз жедач

Къурушвийри тунвай гъарай-зверди садни тажубарун лазим туш. Вучиз ла-гъайт'ла, азадвилелди чпин уьруьшра, мул-кара къекъвез вердиш хъанвай, анра мал-хеб хуьзвай дагъвийр гила къулайсузви-лер гъиссдай чкадал гъун гъерек авачир кар я. Чпин чилел къулайсуз гъалар гъиссай-т'ла, гъелбетда, гъар са жемиятдик къала-булух акатда.

► 2

БАТАНПЕРЕСВАЛ

Гъалибвилик пай кутурди

Аслановал пуд сеферда залан хирер хъана. Виридалайни заланди Будапешт азад ийидай женгера чапла к'вачел хъана. Гъикъван духтурар к'вач хуьз алахънат'ла-ни, хъанач. Эхирни к'вач ат'лана. К'луьд вац-ра Загъраб госпиталра къаткана. Ина адан япарихъ фашистрин Германиядал гъалиб хъана лагъай шад хабар агак'на.

► 3

ИРС

Гъамга хътин ире

Сулейманан ирс дат'лана авахъзавай гъамга булах хъиз я. Эгер и чешме гъами-ша михъидаказ хуьн таверт'ла, ам рагъу-лариз алахъдайбурни хуьн мумкин я. И кар тахъун патал чаз Сулейманан къадир хуьн, чна адан ирсинин къуват, девлетлу-вал хуьн важиблу я.

► 5

ХУЬРУЬН МАЙИШАТ

Кутугай гъалдиз хкида

Къенин юкъуз Дагъустан Республика-дин шегъре рекъерин асул сетрин яргъи-вал 357,9 километрдиз барабар я. Адак ре-гиондин важиблувал авай рекъерин 12 учас-ток акатзава ва ам асул 2 лишан фикирда къуна туьк'луьрнава - игътияжлувал ва алак'алувал.

► 7

УЬМУЬР

Илимдин рекъе - нубатдин кам

Апрелдин эхирра Ст'лал Сулейманан райондин Вили Ст'лаприн юкъван мектеб-да “Илимдиз кам” лишандик кваз матема-тикадай 5-11-классра к'лезавай аялрин ара-да гъар йисуз кыле тухузвай олимпиада-ди ц'ли 16-сеферда аялриз чпин алак'унар къалурдай мумкинвал гана. Виликан йиса-ра хъиз, ц'лини ам хъсан тешкиллувал аваз кыле фена.

► 9

СПОРТ

UFC-диз - мягъкем кам

7-майдин йифиз Америкадин Нью-Джер-си штатда какахъай единоборствойрай кыле феи UFC 288 турнирда (дебютдин бягъсина) машгъур спортсмен, вичин ери-бине Къасумхуьрелай тир Икрам Алиске-рова, америкави Фил Хоус сифте раундда нокаутдиз ракъуруналди, инанмишвилел-ди гъалибвал къазанимишна. Аферин!

► 12

Садзавай сувар

1

дяве илитнава. Советрин Союздин вири халкъарин, Европадин лүквиле гъатнавай уьлквейрин агъалийрин вил куьне чи Ватан ва абур азад ийидайдал ала. Гъавилей Чехи Ленинан пайдахдик кваз виликди, душман терг ийиз...” Душман тергни авуна, гзаф къадар къурбандар арадал гъаи инсафсуз дяведа Гъалибвални къачуна, Европадин уьлквейрин халкъар фашизмдин тегъуьндикай азадни хъувуна.

82 йис алатайла, Россиядин Федерациядин Президент Владимир Путинан рахунрин гъар са гафунани Сталинан инанмишвилин, Россиядиз дяве малумарнавай США-дин ва РагъакӀдай патан гъилибанрин винел гъалиб жедайвилин мана ава. “Фашистрин Германиядал гъалибвал къазанмишай чи бубайри, ата-бубайри чпел баркалла гъана. Абур чна гъамиша рикӀел хуьда, Чехи несилдин крар чаз гъамиша чешне я. Гъа чӀавузни, гилани чун садахъ галазни дяве ийиз гъазур хъайиди туш. Дявеяр чал илитӀзава. Чна международный террористрихъ галаз женг чӀугуна. Донбасс азадзава. Гила РагъакӀдай патан уьлквейри Россиядиз акси, зиянлу сиясат тухузва. Нацистрив, фашистрив къил хкаж хъийиз тазва. Россиядал мадни цийи гъужумар ийизва. И кар патал къуд патахъай вири алчахар кӀватӀнава. Украинади вич гъабурун залуквиле тунва. Чна кье махсус серенжемда къагъриманвилелди иштиракзвай гъар са касдал дамахзава. Абурукай хейлинбур кье и параддани ава. Чи азадвал, аслу туширвал куь къуьнерал ала, гъурметлу аскерар, офицерар. Гъавилей квез вири халкъди куьмекзава. Чи садвал, ветеранриз чи патай авай кӀанивал са куьнивни гекъигиз тежерди я. Чи кар гъахълуди я. Душман тергда ва чун гъалиб жеда. Гъур-р-а-а!”

Параддин иштиракчийриз Гъалибвилин 78-сувар тебрик авунихъ галаз сад хъиз, РД-дин Кьил Сергей Меликова лагъана:

- Гъурметлу юлдашар! Гъалибвилин сувар чун патал гъамиша пакди я. Чи викӀегъ, жуьрэтлу бубайри, дидейри Ватан лүквиле гъатуникай хвена. Амма гзаф къурбандрин иесияр хъана чун. А дяведин тӀал рикӀелай алат тийидайди я. Чна къени гъар са кардай гъалибвилелди экъечӀдай мумкинвал яратмишзавай ватанпересвал гъиссзава, чаз гъалибвал багъишай несилдиз баркалла лугъуза. Телеф хъайи виридахъ яс чӀугвазва.

Кье ХХ асирдин тарихдин лап зурба вакиадин ивирирриз ва тарсариз дуьзгъун кьимет гунихъ мадни еке метлеб ава. Алай аямда дуьньяда арадал атанвай гъалара Россияди хянававай дуьз рекъиз вафалувал къалурун важиблу я. Украинадин къилиз атанвай Зеленскийди 9-май Европадин югъ яз малумарнава. Чехи Гъалибвилин нетижаяр квадариз кӀанзавайбур мад ава. Вуч абур ауртӀани, и кар аборулай алакьдач. Вучиз лагъайтӀа, чи жегъил несил чехи бубайрин крариз вафалу я.

Ватандин Чехи дяведа 200 агъзурдав агакьна дагъустанвийри къагъриманвилелди иштиракна. 90 агъзур кьегъал къизгъин женгера телеф хъана. 59 дагъустанвидиз Советрин Союздин Игит лагъай тӀвар гана. Дагъустанвийри танкарин колоннаяр, бронепоездар, авиаэскадрилияр патал пулар кӀватӀна, фронтдиз 300 вагондилай виниз недай-хъвадай суьрсет, алукидай парталар рекье туна. Республикадин госпиталра хирер хъанвай вишералди аскерар сагъар хъувуна. Дагъустанвийри Чехи Гъалибвилик аквадай хътин пай кутуна. Баркалла чи ватангъилийри! Чна кье къизгъин женгера телеф хъайибурун, душмандин концлагерра кьейибурун, далу пата югъди-ийфди зегьмет чӀугурбурун руьгъериз, юкъ агъузна, икрамзава, абурухъ яс чӀугвазва. Эхъ, абур Ватан хвена, несилриз бахтлудакъз ислягъ уьлкведа яшаммиш жедай мумкинвал яратмишна.

Кье, фашизмдихъ галаз женг чӀугунин тарихдин рехъ даваруналди, Россияди Украинада военный махсус серенжем кьиле тухуза. За ана иштиракзавай Дагъларин уьлкведин жуьрэтлу рухвайрал дамахзава. Ирид кьегъалдиз Россиядин Игитвилин тӀвар ганва. ЦӀудралди чи аскерар, офицерар орденризни медалриз лайихлу хъанва. Жуьрэтлувал, къагъриманвал къалуруналди, чи аскерри уьлкведин хатасузвал хуьзва.

Рахунрилай гуьгъуьниз майдандилай оркестрдин ва “Гъалибвал” мандин сесерик кваз военный техникади (минометрин, ракетайрин комплексар, МЧС-дин техника, военный махсус машинар...) гьерекатна.

Нянихъ республикадин филармониядин гатун залда сувариз талуькарнавай чехи концерт хъана.

Саки 1 миллиард

Гъазурайди - Муса АГЪМЕДОВ

РД-дин Гъукуматдин Председателдин заместитель Нариман Абдулмуталибова кьейд авурвал, 2023-йисуз Хасавюрт, Каспийск, Киблепатан Сухокумск, Буйнаксск шегъеррин сергъятра авай зирзибилри кьунвай майданар (30 гектардилай виниз мулкар) къайдадиз хкун (рекультивация) патал федеральный бюджетдай саки 1 миллиард манат пул чара авунва.

Ада кьейд авурвал, зирзибилри кьунвай чкаяр рекультивация авурдалай къулухъ а чилер гележегда абурухъ гелкъуьн ва анжах талукъ тир макъсадра ишлемишун патал чкадин гъукум-рив вахкуда.

Вице-премьерди алава хъувурвал, алай вахтунда зирзибилар терг авунин кӀвалах тайин графикдин бинедаллаз кьиле физва, юкъван гъисабдалди, умуми къадардикай 13-15 процент кӀвалахар акъалтӀарнава.

Къурушвиляр гъахъ туш лугъуз жедач

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Малум тирвал, эхиримжи йикъара Докъузпара райондин Къурушрин хуьруьн агъалийри “Самурский” милли паркуни майданрикай чпин мулкар, уьруьшар хкуд хъувунин патахъай малуматар, чарар, видеоразар интернетдин майданра раижнава. И месэладикай “Лезги газетдин” 17-нумрада, гъакини са шумудра газетдин телеграм-каналда бязи малуматар чапна.

“Самурский” милли парк РФ-дин Гъукуматдин Председателдин къарардалди (№1829, 25.12.2019-й.) арадал гъана. Аним умуми мулкар икьван чӀавалди хуьруьн майишатдин макъсадра ишлемишзавай чпин уьруьшар кутунва, и карди мал-хлеб хуьнин, векьер ягъунин карда бязи манийвилер арадал гъизва лугъуз, къурушвийри наразивал къалурзава.

Сифтедай месэладай тамамдиз къил акъудун патал чна редакциядин векил чкадал фидай кьарар акъуднай, амма 6-майдиз Махачкъалада кьиле фейи гуьруьшдал теклифайвилай “Лезги газетдин” къилин редактор Мегъамед Ибрагъимова, и цӀарарин авторди ана иштиракна, къурушвийрин ихтилатрихъ яб акална. Кьилди къачуртӀа, гуьруьшда Докъузпара райондин Къурушрин хуьрай атанвай Мамед Рамазанова, Селим Жалилова, Агъамирзе Маметнебиева, Бугъадин Байрамова ва масабуру (санлай 30-далай гзаф къурушвийри) иштиракна.

“Инал чи агъсакъалар, жегъилар кӀватӀ хъунин асул месэла ам я хъи, 4 йис идалай вилик чи чилер чинебадаказ милли паркуни майданрик кутуна, чи хуьруьн мулкар федеральный хсусиятдив вахкана... Гуя яб акалунар, халкъдин умуми собрание кьиле фена лагъай тапан чарарин бинедаллаз чи хуьруьн мулкар паркуни сергъятрик кутуна...”, - лагъана Мамед Рамазанова.

Чпин фикирар, теклифар гуьруьшда иштираккай хейлинбур малумарна. Кьейд авурвал, хуьре малдарвилелни хипехъанвилел машгъул зегьметкешар, майишатдин кӀвалахар кьиле тухудайла, бязи сергъятвилерал ацалтзава.

Гуьруьшдин нетижада иштиракчийри РФ-дин ФС-дин Госдумадин Председатель Вячеслав Володи-

нан ва Госдумадин депутат Жама-ладин Гъасанован тӀварарихъ къурушвийрин патай чар ракъурун, идалайни гъейри, Махачкъалада мадни гзаф къурушвийрин иштираквал аваз нубатдин гуьруьш тешкил хъувун кьетӀна.

Куьрелди лагъайтӀа, Госдумадиз ракъурдай чарчин метлеб ихътинди я: “Милли парк арадал гъунин кьарар къабулдалди вилик талукъ тир органри паркуни сергъятрикай, кьетӀен жуьреда хуьзвай чкайрин режимдикай инсанар хабардарун лазим тир. “Самурский” милли паркуни акатнавай хуьрерин жергедин агъалийриз ам гьихътин зонайриз пай жезватӀа, анра амална кӀанзавай къайдаяр гьихътинбур ятӀа, гъа месэлаяр чизвач.

Икьван чӀавалди адетдин майишатдин кӀвалахар патал ишлемишай мулкар милли паркуни акатунилай чна наразивал къалурзава. ГьикӀ хъи, милли парк тешкилуни нетижада чкадин халкъ патал къулайсузвилер, бейкарвал, маса таугайвилерни арадал кьведа, жегъилар хуьрай куьн жеда.

Кьейд авун важиблу я, Къурушрин хуьре чкадин агъалийриз къазанжи гъизвай асул рекьер малдарвални хипехъанвал я”.

“Чи фикирдалди, мал-хлеб хуьзвай уьруьшар милли паркуни са бинени авачиз вахканва. Милли парк тешкилуни жигъетдай агъалийрин итижарни фикирда кьун патал анин сергъятрик акатзавай вири хуьрерин жемиятдин арада веревирдер, яб акалунар ачухдаказ кьиле фин герек тир”, - лугъуза къурушвийри.

Чарче милли парк кардик хуьнин къайдайриз, адан часпаррин месэладиз, чкадин агъалийрин итижар гъисаба кьуналди, цийи кьилелай килиг хъувун тӀалабнава.

* * *

Уьруьшрихъ галаз алакъалу месэла гъялуни жигъетдай Украинада кьиле физвай СВО-да иштиракзавай къурушвийри уьлкведин Президент В.Путинавайни куьмек тӀалабзавай видеоразар интернетдин майданра чкӀанва.

Къурушвийри и месэла кьарагъарайдалай къулухъ Докъузпара райондин къил Мегъамед Шамилова, жуьреба-жуьре къурулушрин жавабдар ксаризни теклифуналди, Къурушрин хуьре агъалийрихъ галаз 26-апрелдиз гегенш гуьруьш кьиле тухвана.

Ана милли сиясатдин, жемиятдин, динрин объединенийрин ва парламентдин алакъайрин месэлайрай РД-дин Халкъдин Собранидин Комитетдин председатель Фирудин Ражабова, РД-дин МЧС-дин регъбердин заместителар тир Жаруллагъ Маллаева, Надим Велиханова, тӀебиатдин «Дагестанский» государстводин къурухдин (заповедник) директор Къурбан Куниева, Россиядин МВД-дин “Ахтынский” МО-дин начальник Эльдар Ибрагъимова ва хейлин масабуру иштиракна.

И гуьруьшдални чкадин агъалийри чпин мулкар милли паркуни жергедин агъалийриз акатунилай кьетливилелди разисузвал къалурна (гуьруьшдин видеодиз “ютубдай” килигиз жеда), вучиз рази туштӀа, гъа кардизни баянар гана.

Гуьруьшдин нетижада, Къурушрин жемиятдин итижар, тӀалабунар фикирда кьуналди, милли паркуни часпарриз цийикӀа килиг хъувунин месэладал машгъул жедай кьарар къабулна.

* * *

Къурушвийри тунвай гъарай-эверди садни тажубарун лазим туш. Вучиз лагъайтӀа, азадвилелди чпин уьруьшра, мулкара кьекъез вердиш хъанвай, анра мал-хлеб хуьзвай дагъвиляр гила къулайсузвилер гъиссдай чкадал гъун герек авачир кар я. Чпин чилел къулайсуз гъалар гъиссайтӀа, гьелбетда, гъар са жемиятдик къалабулух акалда. Ихътин макъамра халкъ батӀул я лугъуз жедани? Ваъ, гьелбетда.

Дагъдин четин шартӀара уьмуьр кьиле тухузвай чкадин агъалийриз алакъдай жуьредин вири куьмекар гун, а чкаяр абадунин серенжемар артухарун, хци месэлаяр пайда хъайила, агъалийрихъ яб акалун гзаф важиблу я.

Аквазвайвал, федеральный дережада гъялна кӀанзавай месэла тирвилей, куьруь вахтунда къилиз акъат тавуртӀани, къурушвийрихъ чпин мураддив агакьдай мумкинвал ава. Ихътин мумкинвал эвелни-эвел а делилди гузва хъи, милли парк тешкилдайла, къурушвийри разивал къалурнавайвилин гъакьиндай шагъидвалзавай гъакъикъи документар малум туш.

Са гафуналди, чпин адетдин азадвал азадвал яз амуькьна кӀанзавай зегьметкеш къурушвийрин фикирар гъахълубур туш лугъуз жедач.

Чехи Гъалибвили - 78 йис

Гъажи КЪАЗИЕВ

Дяве. Гъикъван риклиз къайи гаф я? Дяве куэтыгъ хъана 78 йис жезватлани, гзафбурун риклера дерт-гъам гилани ама.

1941-йисан 22-июнь Ватаңдал, икърар члурна, чапхунчи Гитлера вегейла, къене намуслу рикл авай дагъвиар фронтдиз рекъе гъатна. Абурун жергеда къурушвиарни авай. Инай 575 кас фронтдиз фена. Гъайиф хъи, саки 400 касдиз элкъвена хтун къисмет хъанач. 24 кас гел галачиз квахъна.

Къурушвиар дегъ заманайрилай инихъ машгъур хипехъанар хъайиди я. Рагъметлу **АСЛАНОВ Загъраб** бубадин хизанни гъабурукай тир. Гъеле 1934-йисуз Докъузпара районда Къурушдал артель тешкилайла, 16 йиса авай Загъраб хиперин бригадирвал

Гъалибвилик пай кутурди

тапшурмишнай. Гуьгъуьнлай колхоз тешкилайла, адак, сифтебурукай яз, Аслановрин хизан экечнай. Загъраб бубади, Ватаңдин Чехи дяве башламиш жедалди, вичин бригадирвили везифаяр намуслудакз кыле тухванай.

1941-йисан 23-декабрдиз Загърабаз армиядин жергейриз эвер гана. Гъа йикъалай дяведин эхирдалди Загъраб Юлчиевич вилик жергейра авай. Жергедин аскердикай отделенидин командир, взводдин командирдин куьмекчи хъана. 1944-йисуз адаз лейтенантдин чин гана. Аслановал пуд сеферда залан хирер хъана. Виридалайни заланди Будапешт азад ийидай женгера чапла кьвачел хъана. Гъикъван духтурар кьвач хуьз алахънатлани, хъанач. Эхирни кьвач атлана. Клуьд вацра Загъраб госпиталра къаткана. Ина адан япарихъ фашистрин Германиядал гъалиб хъана лагъай шад хабар агакъна. Женгера къалурай жуьрэтлувилерай ам Верховный Главнокомандующий И.В.Сталинан къулар алай чухсагъулдин чарариз, Ватаңдин дяведин I дережадин ордендиз, медалриз лайихлу хъана.

1945-йисан эхирра Загъраб Юлчиевич, II группадин инвалид яз, хуьруьз хтана. Цийи Къурушдал Загъраб бубади майишадта кассирвиле, учетчиквиле, бригадайра къаравулчивиле зегъмет члугуна. Муаллим, шаир рагъметлу Мегъамед Къуруша Загъраб бубади дяведа къалурай игитвилериз "Зи Ватаң" поэма бахшнай.

Загъраб Юлчиевича фронтдин юлдашар садрани риклелай алуднач. Ада Советрин Союздин Игит, рейхстагдал Гъалибвили Пайдах хкажай Мелитон Кантариядихъ галаз гъамиша алакъа хвенай. 1987-йисуз Мелитон Кантария Къурушдал мугъманвиллиз атанай. Ветеранар мектебра кьелзавай аялрихъ, хуьруьн жемтидихъ галаз гуьруьшмиш хъанай, ватанпересвиликай суьгъбетар авунай.

Загъраб буба чешнелу хизаңдин къилни тир. Зулужа бадедихъ галаз санал клуьд аял хвена, зегъметдал рикл алай халисан ватанпересар яз тербияламышна.

Виридакай рахун тавуртлани, генерал-майор Шамил Загърабовичакай къве гаф талгъана жедач. 1999-йисан гатун варцара Басаеванни Хаттабан гъилибанри Дагъустандал гъужумайла, интернациональный бригададин командир Шамил Загърабович абурун ниятриз акси акъвазна. Дагъустандин ва Россиядин аслу туширвал хуьнин карда къегъалвални уьткъемвал къалурунай Асланов Шамилаз РФ-дин Президент В.Путинау Указдалди "Виклегъвили орден" гана. Са шумуд йисуз ада Махачкъаладин кадетрин корпусдин директорвиле кьвалахна.

Са сеферда Загъраб буба вичин хва Шамилахъ галаз Нуьгди хуьре авай Шамилан дустанал къил члугваз фенай. Загъраб бубадиз и чка, анин гъава, тлебиат гзаф хуш хъанай ва лагъанай: "Ина яшамиш хъанайтла, гъикъван хъсан жедай!" Шамил вичин бубадин гъавурда акъуна, адан гаф члуриз тахъана, гъана кьвалер эцигна. Загъраб буба гъа цийи кьвалериз хутахна. Ада вичин амай уьмуьр Нуьгдида акъудна, эхиратдин кьвални гъана къисмет хъана.

Игитдин ачух тарс

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Вирироссиядин ватанпересвили "Ватаңдин Игитар" вахтадин сергъятра аваз Ахцега кыле фейи мярекатда РФ-дин Игит, Россиядин ФСБ-дин отставкада авай полковник Мегъамед Гимбатов, РД-дин милли сиясатдин ва диндин крарин рекъай министрдин заместитель Арсен Магъмудова, "Ахцега район" муниципалитетдин къилин везифаяр тамамарзавай Роберт Гъамзаева, райсобранидин председатель Абдул-Керим Палчаева, РВК-дин комиссар Рафик Мегъамедова иштиракна.

Ватаңдин Чехи дяведа фашистрихъ галаз женгера телеф хъайи ахцегавиар эбеди рикел хуьнин лишан яз хкажнавай обелискдал цуьквер эцигайдалай къулухъ мугъманар райцентрадин школайрин чехи классра кьелзавай аялрихъ галаз гуьруьшмиш хъана. Мярекат, мугъманар тебрикуналди ва жегъилар РФ-дин Игитдихъ галаз гуьруьш хуьнин "Ватаңдин Игитар" чехи проектдин (Дагъустанда гила къуд лагъай сеферда кыле тухузва) важиблувал къейдуналди, Роберт Гъамзаева ачухна. Мярекатдин мирзевал авур райондин культурадин управленидин начальниқдин заместитель Сулейман Сулейманова гаф Игит Мегъамед Гимбатоваз гана. Ада куьрелди вичикай, алай четин девирдикай, жегъилар гъеци члавалай хизанда, школада ватанпересвили руьгъдаллаз тербияламышунин важиблувикай итижлу суьгъбетна.

- Куьне хуьруьн обелиск хуьзвай, адахъ гелкъвезвай жуьре акурла, риклиз хуш хъана, - лагъана Гимбатов. - Им куьне Ватаң патал чанар къурбанд авур баркаллу бубайрин игитвал эбеди

авунин, милли тарих, члал, адетар, меденият хуьзвайвили лишан я. Сагърай! - башламишна ада вичин суьгъбет. - Жувакай рахайтла, са вахтунда зунни куьн хътин хуьруьн адетдин жегъил тир. 9-класс акъалтларна, ПТУ-да тракториствили, шофёрвили пеше къачуна. Советрин Армиядин жергейра шофёрвал, хуьруьн совхозда тракториствал авуна. Амма гъеци члавалай зи рикл килигай кинойрин таъсирдикди разведчик хуьнал алай. Анжах гъавурда акъурла акуна хъи, жуван къаст кылиз акъудун патал чирвилер авач. Заочнидаказ 11-класс акъалтлар хъуьуниз, художественный ктабар кьелуниз, рикливай спортдал алахъуниз мажбур хъана. Гъа са вахтунда галаз-галаз пуд йисуз ФСБ-дин разведшколадик экечлун патал арзаяр кхъена. Эхирни гъазурлухвили курсуниз къабулна. Ахпа галатун тийижиз алахъна, разведшколани, высший военный училищени лайихлудакз куьтягъна. Гъа им зи уьмуьрдин къилин сифте игитвал хъана. Гъакъисагъ зегъметдалди вилик эцигнавай мурад-къаст кылиз акъудзавайди, Ватаң хуьнин буржи тамамарзавайди игит я. Алай

вахтунда чпин хушуналди СВО-да нацистрихъ, фашистрихъ галаз женг члугвазвайбур вири игитар я.

Игитар зегъметди арадал гъизва. Хизандани школада ивидик ватанпересвал, игитвал кутазва. Алай вахтунда уьлкведиз мягъкем, жуьрэтлу ксар герекзава. Гаджетрал машгъул жемир, наркотикри хъиз, абуру куьн уьлендиз члугвазва. Зигъин, члал ачухарун, чирвал артухарун патал художественный ктабар гзаф кьела.

Ватаңпересвили тербиядин ачух тарсуниз элкъвей гуьруьш суал-жавабдин теьгерда мадни итижлудакз кыле фена.

Жегъилрихъ галаз гуьруьшдилай къулухъ мугъманри махсус серенжемада игитвилелди телеф хъайи Тамерлан Ильясован (адаз къейидалай къулухъ "Жуьрэтлувилай" орден гана) диде-бубадал къил члугуна, женгинин залан хер алаз хайи ватаңдиз хтанвай Эрзиман Асаеван гуьгъуьл къачуна. "Ватаңдин Игитар" вахта гъакл тарихдин музейдихъ ва килигуниз лайихлу маса чкайрихъ галаз таниш хуьналди давам хъана.

Къегъалар чи риклера сагъ я

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

Дербент райондин Белиж поселокдин сад, пуд лагъай СОШ-ра ва Г. Лезгинцеван тварцихъ галай ООШ-да, Украинада кыле физвай махсус серен

жемда телеф хъайи белижгълиар тир Рауль Дадашеваз, лейтенант Рамазан Омароваз ва старший сержант Альберт Гъажиметоваз мемориалдин къулар

3-майдиз Хив райондин Цийи Фригъ хуьруьн спортшколадин цлал Украинада кыле физвай махсус серенжемада телеф хъайи игит хва Эмин Тагъирович Нурадиноваз, мемориалдин къул ачухуналди, адан твар эбеди авуна.

Махсус серенжемада къалурай дирибашвилай, виклегъвилай РФ-дин Президентдин Указдалди аскер Эмин Нурадиноваз къейидалай къулухъ "Жуьрэтлувилай" орден ганва.

Ясдин митингда аскердин стха Жамбулат Нурадинова, Хив райондин

ачухуниз талукъарна, ясдин митингар кыле фена.

Къалурай дирибашвилай, виклегъвилай РФ-дин Президентдин Указдалди прапорщик Рауль Дадашеваз, лейтенант Рамазан Омароваз ва старший сержант Альберт Гъажиметоваз (къейидалай къулухъ) "Жуьрэтлувилай" орденар ганва.

Митингра телеф хъайи игит аскерин ва офицердин диде-бубайри, Дер-

бент райондин къил Мавсум Рагъимова, райондин управленийрин ва отделрин руководителри, школайрин директорри, общественный тешкилатрин векилри, агъалийри ва школьникри иштиракна.

"Гъихътин гафара лагъайтлани, диде-бубайриз абуру сабулар гудач, риклевай тлал акъатдач. Женгера телеф хъайи чи виклегъ рухвар игитар я. Абуру

тербияламышнавай диде-бубайриз чна, къил агъузана, икрамзава. Куь дерт чна квехъ галаз пайзава, чун квехъ гала. Яшайишдин рекъай квез вири патарихъай куьмекар гуз чун гъазур я", - лагъана вичин рахунра М. Рагъимова. Аскерин багърийриз ада, дериндай хажалат члугуналди, башсагълувал гана.

Са декъикъада кисна акъвазна, ахпа мемориалдин къуларал цуькверин клунчлар эцигна.

* * *

къил Ярмет Ярметова, Дербент райондин къил Мавсум Рагъимова, общественный тешкилатрин векилри, агъалийри ва школьникри иштиракна.

- Игитвиллиз вири девирра чка авайди я. Жуьрэтлувал хуьн дуьшуьшдин кар туш. Эмин Нурадинов махсус серенжемада иштиракиз гуьгъуьллудакз фена. Аскерин буржи тамамардайла, игит хъиз телеф хъана. Адан твар чи риклера гъамишалугъ амуькун патал чна чалай аслу тир вири кьвалахар ийида, - лагъана Я. Ярметова.

Са декъикъада кисна акъваздайдалай гуьгъуьнлиз мемориалдин къул ачухна, анал цуькверин клунчлар эцигна.

Чехи Гъалибвили - 78 йис

Дербент

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

Чехи Гъалибвили 78 йис тамам хъуниз талукарнавай сувар аскерар кучукнавай стхавилин сура кыле фена.

Шадвили митингда шегъердин кыл Рустам-бег Пирмегъамедова, собранидин председатель Гъасан Мирзоева, Россиядин ФСБ-дин Дагъустанда авай Дербент шегъердин погранкълугъдин управленидин начальник, полковник Владимир Жуковский, ветеранри, депутатри, далу патан зегъметчийри, динрин ва общественный тешкилатрин векилри, къадим шегъердин агъалийри иштиракна.

“Гъурметлу дербентвияр ва мугъманар, 78 йис вилик чибубайри ва ата-бубайри, гзаф ивиар экъична, неинки чибугъри Ватан, гъакин вири алем фашизмдики азадна. Ватандин Чехи даяведа Гъалибвал къазанмишунин сувар за квез риклин сидкыдай мубаракзава. Къе чна фашистрихъ галаз женг тухвай, миллионралди чанар къурбанд авур чигъалибчи-халкъдин къегагъилер риклел хкизва. Бубайрин баркаллу крар давамариз, СВО-да иштиракзавай чигитриз баркалла!” - лагъана шегъердин кыли, иштиракчийрихъ элкъвена.

“Чигъалибвал неинки тарих ва милли дамахдин ярж я, гъакин ам чигири халкъдин садвал къалурзавай чешне я”, - къейдна гуьгъуьнлай рахай В. Жуковскийди.

Митинг кыле физвай арада машгъур хъанвай “Встанем”, “Гъалибвили югъ” ва маса манияр лагъана, Ватандин Чехи даяведа ва СВО-да телефъайи игитар риклел хуьниз талукарнавай салют ахъайна.

Нянихъ шегъердин гуьлуьн къерехда суварин концерт гана.

Белиж

Поселокдин малум тушир аскердин памятникдин къвалав гъай майдандал Чехи Гъалибвили 78 йис тамам хъуниз талукарнавай сувар шад галара къейдна.

Памятник алай майдан къуд патахъай суварик иштиракиз атанвай, гилера пайдахар, шарар, цуьквер ва плакатар авай школайрин ва “Отег” фирмадин зегъметдин коллективрин, санлай къачура, саки пуд агъзурдалай виниз инсанрай ацанва. Гафбурун гилера чпин бубайрин, ата-бубайрин, СВО-да телефъайи игитрин суьретар авай.

Ана Белиж поселокдин кыл Рамиз Гъабибу-

лаева, Белиждин погранкълугъдин подразделенидин командир Евгений Ляхова, собранидин председатель Несредин Ахундова, меценат Ферзиллагъ Исламова, поселокдин школайрин директорри, Дербент райондин ва поселокдин собранирин депутатри, агъалийри иштиракна.

Къватъ хъанвайбуруз Р. Гъабибулаева, Е. Ляхова, Н. Ахундова, Ф. Исламова, райондин собранидин депутат, сад лагъай школадин директор Има-ра Заловади ва масабур Чехи Гъалибвили сувар тебрикна.

Школайрин художественный самодеятельностдин жаван артистри ватанпересвили талукарнавай манияр лагъана.

Къасумхуьр

Хазран КЪАСУМОВ

Стал Сулейманан райондин Гъалибвили комплекс-обелискдал митинг кыле фена. Райондин кыл Саид Темирханова, депутатрин собранидин председатель Штибег Мегъамедханова, райадминистрациядин кылин сад лагъай заместитель Лацис Оружева, общественный палатадин председатель Алимет Мейланова ва жавабдар маса ксари памятникдал цуьквер эцигна. С. Темирханова къватъ хъанвай махлукъатдиз сувар мубаракна.

Дяведин йисара советрин халкъди, уьлкведин Яракълу Къуватри къалурай къегагъилерикай, гъалибвал къачуник пай кутур районгъилийрикай, алай вахтунда махсус серенжемда иштиракзавай райондин агъалийрикай Стал Сулейманан ва Къурагъ районрин военный комиссар Рейзудин Жететова метлеблур рахунар авуна.

Гъалибвили суварин митингдал гъакин Цийи поселокдин юкъван школадин 11-классдин ученица Алина Мирзоева, махсус серенжемдин иштиракчийр тир Росгвардиядин сержант Славик Бабаев ва Вадим Мирзоев рахана.

Гуьгъуьнлай мандарри, музыкальный школадин ва аялрин яратмишунрин кваллин тербиячийри концерт гана.

Веревирдер

Тарихдин “память” вуч я?

Мердали ЖАЛИЛОВ

Алатай вацран эхирра Москвада, “Манеж” майдандал, чигуьлкведа “Чирвал” (“Знание”) тешкилат арадал хкайдалай къулухъ вад лагъай сеферда

кыле тухузвай форум ачухдайла, РФ-дин Гъукуматдин Председатель М. Мишустин меркездин вузрин студентрин вилик чина ва гъакин вири дуьньядин майдандани “тарихдин память” хуьн, чирун, давамарун лазим тирдакай лагъана. Там са сятда давам хъайи лекция чигилин телеканалрайни, вирибуруз аквадайвал раижна.

“Тарихдин память” (“Историческая память”) ибара икъван члавалдини гзаф политологин, писателрин, журналистрин мецелайни тикрар хъана, гилани жезва. Аквар гъаларай, адахъ гъакъван дерин мана ва важиблувал ава. И карди зун и веревирдер кхьинизни мажбуьна.

Вуч я “тарихдин память”? “Память” гафунухъ чигири рахунра манаяр гзаф ава. Асул манада - “рикел хуьн”, “гуьрмет хуьн” - баянар ганва гафарганра.

“Тарихдин память”, за къатлуз-вай-вал, “тарихдин гъахъвал (дуьзвал) хуьн”, “тарихдиз гуьрмет авун” манаяр жезва.

Эхъ жегъил несилри бубайри кечирмишай (арадал гъайи) тарихдин рехъ хуьн тавуртла, я тахъайтла, адан гъакикъат, я чиз, я течиз, члурукла къабулиз ва къалуриз хъайитла, тарихдики чаз вуч чиржеда? Чигири алаатай югъ чин тийиз, къенинди гъакин кыле тухуда? Пака вуч ийида? Ватандин къисмет гихътинди жеда?

Тарих чир тавун - им тарцин дувулар атлай мисал я. Ахътин тар къурадайди виридаз чиди. “Тарихдин тар” хуьн тавуртла, общество, къурулуш рекъиди. Чун халкъ яз амукъ тавун мумкин я.

Алай аямда чигеъил несилрин акъул-камалдиз, фагъум-фиркидиз, санлай къанажагъдиз, психологиядиз члурукла таъсирзавай къуватар пара хъанва. Гъам къецепата, гъам чигъенепатани. Коммунизмдин идеологиядиз ваъ лагъайдалай къулухъ чигири аялринни жегъилрин мефтлрал тухун тийизвай тежриба амайди хъиз туш. Садбуруз абур акъалтлай демократар (вири ихтиярар ганвайбур) хъана кланзавайди хъиз я. Масабуру либералрин (акъалтлай къаигъусурин) рехъ - идеология вилик кутава. Пуд лагъайбур, ерли гъакикъатдики са фикирни тавуна, ругъанивили (диндин) рекъел злячун теклифзава. Гъа ихътин шартлара акъалтлай фашистрал-нацистрални чан хтанва. Абуру анжах чеб - Аллагъди “хъагъайбур”, - къетлен ихтиярар ганвайбур яз гъисабзава. Гъавилляй алай вахтунда вири Европа, фашизмдин пайдахар цавуз акъудна, вири къуватралди Россия клудиз алахънава...

Чарадан девлетар виш йисара тарашиз, чарабурун гилералди чпиз къазанжийр къачуз вердиш

хъанвай къачагъри - америкавийри, англичанри, немсери, бельгийвийри, полякри ва гъакин масабурини славянрин арада, дяве къурмишун фадлай вилив хуьзвай. Тарихда гъатнавайвал, и кардив чигири душманар Ватандин Чехи даяведа чибубайри Чехи Гъалибвал къачур икъарилай зегъинавай. “Къайи дяве” лугъудайди илитла, чигири зурба государство - стха халкъарин къул СССР чуклурун патал вири къуватар серфна.

Гила къин жезвайвал, ахътин зурба держава чуклурун, стха стхалал элкъуьрун, сад-садавай къа-къудун патал кылин къуват яз “тарихдин память” несилривай къа-къудна. Коммунизмдин идеология гуя “инсансузвилинди” я лугъуз, СССР “инсанрин азадвал къа-къуднавай зиндан”, “вагъширин империя” (“империя зла”) хъиз къалуриз алахъна.

И кар вилик фин патал чигири обществодин къенепатайни хаинар жагъурна. Н. Хрущев хътин келлегуьздин “оттепель” лугъудай хаинвилини къуруьрки чигири тарихдин къулан тарцик квак-ракдин азар кутуна. Вичин тереф хуьдайбур хуьн патал Н. Хрущева Крым Украинадиз “багъишна”, Ватандин Чехи даяведа хаинвал авур бандерачияр, легионерар, маса душманар 1954-йисуз гъахъдиз акъудна, абуруз вири рекъер ачухна.

Ада сифте яз партиядин XX съезддал, “Сталинан культ” тергзавайди я лугъуз, Ленинан рехъ дегишарна, коммунизмдин идеология волонтиризмдин, гъилляй къведайвал авунин, тапан коммуниствилини, гъакикъат инкарунин рекъелди эвезна. Чигири уьлкведин еке майданра, обществодин вири къурулушра тавур крар авурбур хъиз къалурунин, гафар - садбур, крар - маса жуьрединбур хъунин идеология вилик кутуна. Нетижанда майдандиз горбачевринни ельцинрин, чубайсринни гайдаррин - тараштринни анархистрин несилар атана, “тарихдин память” - тарихдиз гуьрметун, ам хуьн, чпигири лагъайвал, “гробда туна”. Тергна СССР, ачухна рехъ чигири душманриз...

Къе чигири рухвайри, гъелбетда, государстводин вини мертебайрани гъейратлу рухварини рушар сад хъана, Россия хуьн паталди чигири кылелай фашистрихъ галаз дяве члугъава. “Тарихдин память” хуьн патал маса мумкинвал амукънач...

Ихътин шартлара бес макъаладин эвелдай лагъанвай форумар тешкилдачни? Чирдачни бес несилриз тарихдин илим? Обществование? Литература ва хайи чал? Бубайрин баркаллу адетар?..

Ингъе чигири къисмет ва рехъ. Ам хуьн чигири бурун везифа тирди гъар сада гисс авун лазим я. “Чирвал” тешкилатди гиле къунвай кар гъахътинди я.

Государстводин вири къурулушра и важиблувал гъисснава. Президент В. Путин кылевав, общество, гъукумат халкъдин вири къатар сад авунин къаигъуйрик ква. Чигири вилин фагъум-фикир Ватан хуьн тирди чирзава. Чигири “тарихдин тар” вири асирра Ватан хуьникай ибарат хъайиди аннамишин. Чун хуьдай къулай маса жуьредин рехъ авайди туш.

“Гъалибвили пайдах”

Абад АЗАДОВ

Ийкъара Каспийск шегъердин майдандал “Гъалибвили пайдах” лишандик кваз кыле фейи акцияда РД-дин Къилин Администрациядин, Гъукуматдин векилри, Ватандин Чехи дяведин ва далу патан фронтдин иштиракчийри, образованидин, культурадин, искусстводин деятелри, военный частарин офицерри, аскерри, кадетри, школьнири, жемиятдин тешкилатрин векилри иштиракна.

Дагъустан Республикадин Гъукуматдин Председателдин заместитель Рамзан Жафарова региондин Къилин, Гъукуматдин ва вичин тварцихъай къватъ хъанвайбуруз Гъалибвили 78 йис тебрикна.

Мярекатдин иштиракчийрин вилик Украинадин миллетбазрихъ галаз виклегъвилелди женг

СтІал Сулейманан шииратдин йикъар

Гъамга хътин ирс

Мердали ЖАЛИЛОВ

Гъар йисан 18-май чи инсанри, иллаки чІехи камалэзгли шаир **СтІал СУЛЕЙМАН** ирсинал рикІ алайбуру, чІаланни литераттурадин, санлай милли культурадин суварин югъ хъиз вилив хуъзва, гъакІ къейдни ийизва.

Шак алачиз, цІини и югъ чи республика патал сувариндаз элкъведа. ГъикІ хъи, Сулейманан тІварци чун вири дуьньядиз машгъурна. А машгъурвал квадариз тежерди я.

Арифдарди - арифдардикай

Сулейманан жавагъиарар

Расул ГЪАМЗАТОВ,
Дагъустандин халкъдин шаир

...Сулейманан тІварунихъ галаз алакълу яз чи гъуъл генани дерин ва гегъенш, дагълар лагъайтІа, генани къакъан хъана. И кардай адаз рикІин сидкъидай чухсагъул!

Ам чІехи къанажагъ, культура авай инсан тир. Амма савадлувал авачир. Гзафбуру савадлу хъун къанажагълу хъун я лугъуз фикрзава. Туш. Сулейманаз университет акъалтІаривилин диплом авачир. Ада уьмуьрдин университет акъалтІарна.

1934-йис. Августдин чими вахт. Союзрин КІвалин Колонный зал. Ина вири мугъманар Сулейманаз дикъетдивди килигзава. Хъицикъдин еке бармак ва кугъне чухва алаз, Президиумда Горькийдин патав ацукънавай и лап простой дагъви вуж я? Горькийди а чІавуз жаваб ганай: “ХХ асирдин Гомер СтІал Сулейман!”

1935-йис. Дагъустандин делегация Москвада партиядин ва гъукуматдин руководителрин - Сталинан, Орджоникидзедин, Микоянан патав гва. Гъар садавай гъалар гъикІ ятІа, Дагъустанда вуч хабарар аватІа жузазва. Сулеймана лугъузва: “Юлдаш Сталин, эгер жедатІа, вуна чи Герейханован тІварунихъ галай совхоздиз куьмек це”. Самурскийдиз, Сулейманан къвала гъил эцяна, ам акъвазариз клан хъана. Чна адаз куьмекар чкадал жагъурда лугъузва. Амма Сулеймана вичин гаф давамарзава: “Къуй чаз Москвади куьмек гурай”.

А чІавуз, чаз чидайвал, Москвадай Герейханован тІварунихъ галай совхоздиз куьмек гунни авунай.

1936-йис. Сулейманаз, Дагъустанда сад лагъайдаз яз, Ленинан орден ганва. Адаз орден вахчуз Москвадиз Калининнан патав эвернава. Делегациядик а чІавуз Дагъустандин алишверишдин наркомни квай. Кремлдиз фидалди вилик Сулейманаз лугъузва: ихътин юкъуз вуна дамахдивди алуکلнайтІа, хъсан тир. Вал лагъайтІа, куьгъне чухва, клурт, шаламар ала. Сифте Сулейман маса парталар алукиз разини хъана. Амма гъа Кремлдиз физ са шумуд декьикъа амаз, ада мад вичин куьгъне чухва, клурт, шаламар ахлукІ хъувуна. Завай зи парталриз аксивал ийиз жедач лагъана. Зун абурухъ галаз вердиш хъанва. Эвелни-эвел зун дагъви, Дагъустандин лежбер я, ахпа зун шаир я эхир. Ам вичин гъамишан парталар алаз Кремлдиз фена, лезги чІалалди вичин мани лагъана.

1937-йис, СтІал Сулейман СССР-дин Верховный Советдиз халкъдин депутатвиле кандидат яз къалурнава. Халкъдин векил, зегъметчирихъ галаз гуьруьшмиш жез, лезги хуьрера къекъевезва. Гъа са вахтунда а йис вири уьлкве патал заландини тир. Чка-чкада гуьзлемишни тавур законсуз гужар авун киле физвай. Сулейманан дустарикайни гзафбуру къакъатна. Абуруз “халкъдин душманар”, “буржуазиядин миллетчиар” тІварар гана. Самурский, Коркмасов, Алибег Тахо-Годи ва маса къагъриманар амукънач. Эффенди Капиев Дагъустандай экъечІна финиз мажбур хъана. Гъа и чІавуз Ломоносов, Сорокин хътин-бур Сулейманавни агатна. Адаз “буржуазиядин миллетчиар” русвагъдай шиирар теснифунин буйругъ гузва. Сулеймана и кар хиве къунач. И кардай ам вични басрухар-къурху-

Дагъустандин халкъдин шаирар:
ЦІадаса Гъамзат, Абдула Мегъамедов, СтІал Сулейман

яр гуник акатна. “ГъикІ? Гила вуна партиядин тапшуругъ тамамарзавач ман?” Амма Сулеймана яб ганач. “За шиирар жуван рикІин эмирдалди теснифиз жедач. МасакІа завай са цІарни теснифиз жедач”, - жаваб гана ада.

* * *

...Гъуьлелай акъул дерин тир кас Тарки-Тау дагъдин ценерив гъуьлуьн къерехда кучукнава. Адан фикриар вири Дагъустандикай, Ватандикай, чи партиядикай тир. Гъар са цІарцилн дережани дагъларилай къакъан тир.

Сулейман кечмиш хъана, амма къенвач. Ам чи гъар садан рикІе ава, гъар са дагъвидихъ галаз санал ала. Ам гъар са халкъдихъ галаз хайи хва хъиз алакълу я. Ам вири Дагъустандин чІехи абур я. Сулейманан мани гъавилэй давам жезва, рекъин тийир адан авазри цийи уьмуьр давамарзава, вири вахтара абуру цийидаказ ван ийида.

Горькийди Дагъустандиз, Сулейманаз къхъенай: “Къуй куь халкъди куьн хуьрай”. Сулеймана чун хвена, чна ам хуъзва. Вири жуьре цІайрай, тІурфанрай экъечІиз, цІуд йисара хуъзва. Виш йисарани икІ жеда...

* * *

Гъар са дагъвидин кІвални къе Агъа СтІалдихъ, СтІал Сулейманан райондихъ галаз алакълу я. Чакай рахайтІа, чун, Дагъустандин вири шаирар Сулейманан райондай, Агъа СтІалдилай я. Вучиз лагъайтІа, инаг поэзиядин Мекка я. Дагъустандин литературадин Эллада я.

* * *

Завай мукъвал-мукъвал, ваз Сулейман акунани лугъуз, хабар къада. За, ам акунач лугъуз, рикІивай гъайиф чІугвазва. Гъа са вахтунда завай вичин сес анжах са лентинал, вични Москва себеб хъана къхъенай, алама-тІани, Сулейман заз акунач, адан ван хъанач лугъуз жезвач. Писателрин съезддал рахай адан сес ама. И сес чаз датІана ван жезва. Чи япара ава. Ам поэзиядин сес я. Адаз яб гуз, ина зурба ашукъдин садрани туьхуьн тийидай сесиникай фикрзава.

Сулейман кучукдайла, зун авачир. Амма зи кІвале зун сифте яз шехъна. Им чІехи дерт, еке къакъатун тир. Зи буба, зи рикІел алама, зи кІвал, хизан, хуьр Сулейманахъ галаз кІе-

велей алакълу я. Чи кІвалени адан мугъманар хъана лагъана ваъ. А мугъманар чиниз гъакьикъатдани адан теклифдалди къевезвай. Им хъайи кар я. Мугъманри чаз адан мецелай саламар агакъардай.

Зи бубани адахъ галаз лап кІевелай дустар тир. 1934-йисуз, зи рикІел алама, чи кІвализ бубади, лап багъа савкъат яз, СтІал Сулейманан шииррин ктаб хканай. Адал алама-тІандин автограф алай: чернилдай къежирна, илиснавай Сулейманан тупларин шикил. Эхъ, ада кхъидачир, ада мани лугъудай.

Чи писателрин Союздин кІвале СтІал Сулейманан, Гъамзат ЦІадасадин, АбулГалиб Гъафурован портретар куьрсарнава. Са сеферда жегил писателрикай - авангардистрикай, вичихъ образование авай, амма хайи чІал рикІелай алатнавай сада, вичиз вич иллаки бегенмиш яз, килел тІес алаз, хуруда галстук аваз, чи яшлу писателрикай садавай, зи рикІел алама, халкъдин шаир Юсуп Хаппалаевавай хабар къуна: “Кылел хъицикъ алай и чубан вуж я?” Юсуп Хаппалаева, гежел ве-гъин тавуна, за къени а жавабдал гъейранвалзава, а дамахар гвай жегилдиз лагъана: “А чубандихъ и вун хътин хипер агъзурар авай...”

Ихътин жаваб вичин халкъдин адетрив, яшлу несилрин рекъив, халкъдин тарихдив, руьгъдив, къанажагъдив гъуьрметсуздаказ эгечІзавай гъар садаз гана кланда. Чна масакІа жаваб садазни гунни ийидач.

Гъеле А.Дюмади лагъанай: “Савадсуз и дагъвийрин ахлакъ ва культура савадлувал вилик фенвай европавийрилай хейлин вине ава”. Гагъ-гагъ икІни жедайди я!

* * *

... Гъамзат ЦІадасади Сулейманаз цІудралди вичин шиирар бахшна. Гъам адал чан аламаз, гъам къейидалай къулухъни. Адан ктабар таржума авуна, биография къхъена. Чаз амай шаиррихъ галаз санал Сулейман хуьнин веси туна. И кардалди за жув бахтлу кас яз гъисабзава.

Зи бахтлувилихъ мад са себеб ава. СтІал Сулейманахъ адавай садрани чара тахъай чуьнгур авай. Вичин чІалар теснифдайла, адан гъиле а чуьнгур жедай. Уьмуьрдин

эхирдай ада а чуьнгур, ядигар яз, вичин рикІ алай дуст ва переводчик Эффенди Капиеваз багъишна: “Ма, Эффенди, на и чуьнгур гваз Дагъустандиз мани лугъун давамара”.

Капиеван кІвале а чуьнгур лап багъа ядигар яз хуъзвай.

Зи кІвалени гзаф савкъатар, ядигарар, яр-гъал уьлквейрай гваз хтай шейэр ава. Амма са шумуд йис идалай вилик Эффенди Капиеван папа, вич Махачкъаладиз атайла, зи кІвализ, лап багъа ядигар яз, Сулеймана Эффендидиз гайи чуьнгур гъана. Идалай багъа савкъат зун патал мад бажагъат жеда. Амма за ам юлдашрив вахкуда. Къуй абуру Сулейманан тІвар, машгъурвал, адан поэзиядин рангар ва гъиссер, авазлувал ва сеслувал виш йисара садалай масадал агакъаррай...

* * *

Сулейманан чІехи бажарагъдин булахдай яд хъвайиди бахтлу кас я. Халис дагъви, дагъустанви хъун патал Сулеймана хъиз Дагъустандикай мани лугъуз чирна кланда. Дагъустандин халкъарин дуствилин чешне вири дуьньядиз чешне я. И дуствал хуьни чаз Сулеймана тунвай веси я. Къуй Сулейманан рекъин тийидай жавагъирри вирибур гъамиша гъейранаррай!

Дурная

Гагъ-гагъ акІ я аз, чи игит рухваря,
Хтун тавур ивийрин серт чуьллерай,
Кучукначир стхавилин сурара,
Дурная яз хкаж хъанай гъетерал.

Абур къени, гъа вахтарлай яр-гъал тир,
Чи кылелла, чпикай чаз хабариз.
Гъахъняй тушни, мукъвал-мукъвал пашмандиз
Килигиз, чун секин жезва цавариз.

Исятдани аквазва, яд уьлквейрин
Хурушумрин циферикай дурнайри
Цав атІузва чпин жуьре жергейрив,
Чилел рекъер атІайвал чи рухвайри.

Физва, физва цавай, хъел хъиз, секиндив
Накъ захъ галай дустар ва зи мукъваря,
А жергейра ава бици араяр,
Белки, зазни анра чка жагъин зи.

Алукъда югъ ва дурнайрин циргъерик
За сирнавда гъа икІ вили гуьмера,
Цаварилай къушран саягъ звериз,
Виридаз квез, за турбуруз чилерал...

* * *

- Лагъ, стха, вун гъихътин цІа куз
Гъазур тиртІа жегъил чІавуз?
- КІанивилин дишегълидин!
- Гъихътин цІа вун гила ава,
Тежез сакІан дарман-дава?
- КІанивилин дишегълидин!
- Инлай къулухъ генани кун
КІанзавай ваз де гъихътин цІун?
- КІанивилин дишегълидин!
- Пишкешрилай вишра багъа
Куьн къимет ваз ятІа мукъва?
- КІанивилин дишегълидин!
- Куь къарсурна, атай хъиз сел,
Куь хъиткъинна рикІевай хъел?
- КІанивили дишегълидин!
- Де лагъ, мад нив ийида пай,
Сес тавуна, рикІевай цІай?
- КІанивили дишегълидин!
- Бес квелди на, эй терс иви,
Яшарин циргъ куьтягъда ви?
- КІанивили дишегълидин!

Кифер

Ихътин кифер, белки, маса
Авач жеди касдихъни са.
Абур ажеб къунва сарас
Ви цІвелерив, эй азиз кас!
Гъалунивди, михъи ипек,
КутІуннава къвед къве дестек.
Авахъдай хъиз дагъдай булах,
Авахънава кутаз дамах.
АцукъайтІа столдихъ вун,
Кифер чилел мумкин я хъун.
АчухайтІа йифиз нагагъ,
Михъиз и тав къада, валлагъ!
Чида хъи аз, фида йисар,
Дегиш жеда жегъил рангар.
Агъ, кландай хъи, ажеб рикІиз,
АлакъдайтІа, саламат хуьз,
Ви киферин и къати загъ.
Виш йисара такур хъиз рагъ...

Таржумаяр - Мерд АЛИДИН

Магъмуд Абдулкеримован - 90 йис

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

15-майдиз РД-дин лайихлу муаллим **Магъмуд Абдулжелилович АБДУЛКЕРИМОВАН** 90 йис тамам жезва.

Муаллим! Халкъдин арада кьетӀен гьурмет авай пеше. Бязибурун тӀварар аялрин рикӀелай, школа куьтягнамазди, алатда, ама бязибур абурун уьмуьрда эбеди яз амукьда, абурухъ галаз алакьа атӀудач: суварарни хайи йикъар мубаракда, меслятар къачуда. Гьахтин баркаллу муаллимикай я хуьруьг-ви Абдулкеримов Магъмуд Абдулжелилович. Саки 50 йисуз хайи хуьруьн школада урус чӀаланни литературадин тарсар гайи, 10 йисуз директорвал авур ада вишералди аялар-жегилар тербияламишна. Ам муаллимовилин лап гьундуьр дережадив (Дагъустан Республикадин лайихлу муаллим, мергьяматлувилин "Просвещение" фондунин президент я) агакьна.

дай" (1949), "РСФСР-дин халкъдин просвещенидин отличник" (1975) - медалар, "Учитель - методист", СССР-дин просвещенидин отличник" (1976), "СССР-дин просвещенидин отличник" (1980), "ДАССР-дин лайихлу муаллим" (1987) тӀварар, "Дагъустан Республикадин вилик лайихлувиерай" орден (2013), РД-дин руководстводин патай гьурметдин грамотаяр, тӀвар алай сят ва кьиметлу маса пишкешар ганва.

Хуьруьн чкадин зигинлу, бажарагълу, дирибаш, чирвилерихъ къаних аялар патал тербиядинни чирвилерин махсус центр ачу-хунин фикир Магъмуд муаллимдиз гьеле 1970-йисара, школадин директорвиле кӀвалахдайла, авай. Анжах а фикир кьилиз акъуддай мумкинвал хъаначир. Гуьгьунлай информациядинни рекъемрин технологияр йигиндиз вилик физвай цийи шартӀара хуьруьн бажарагълу аялар абурукай гьикъван къакъатнаватӀа, магърум хъанватӀа акуна, и татугай гьал дегишардай ниятдал атана. Ал-

гьалтзавайтӀа, Дагъустанда гьатта интернет-дикни квачир са компьютер 60 аялди ишлемишзавай.

ЧӀехи яшариз ва сагъламвилин гьалдизни килиг тавуна, Магъмуд муаллимди, вичин хивез гьатта жегъилрилайни алакъ тийидай хьтин пар-жавабдарвал къачуна, къе "Просвещение" фондуниз регъбервал гузва. "Обществодин вири агалкъунрин бине аялди гьвечли чӀавалай къачузвай дурумлу чирвилера, тербиялувиле, меденивиле, ватан-

Жегъилрин - рикӀе, межлисдин - кьиле...

РикӀ алай пешедиз вири уьмуьр бахш авур адан агалкъунрин бинеда, гьелбетда, яргъал йисарин намуслу зегъмет ава.

Магъмуд Абдулжелилович 1933-йисан 15-майдиз Ахцегъ райондин Хуьруьгрин хуьре лежбердин зегъметкеш хизанда дидедиз хъана. Ватандин ЧӀехи дяве башламишайла, адан диде-бубади - Абдулжелани Майрама - хуьруьн Ворошилован тӀварунихъ галай колхозда кӀвалахзавай. Буба хуьруьгвийрин сифте дестедихъ галаз фронтдиз фена. Залан хирер сагъар хъийиз, госпиталра хъайидалай къулухъ, хурудал орденарни медалар алаз, хуьруьз хтана. 1942-йисуз Магъмуд Абдулжелилович Хуьруьгрин ирид йисан школадиз фена, 1948-йисалай Ахцегърин школа-интернатда кӀелун давамарна. 1950-йисуз ам Махачкъалада СтӀал Сулейманан тӀварунихъ галай пединститутдин филологиядин факультетдиз экечӀна. Анаг агалкъунралди куьтягъай къве йисалай жегъил муаллим Ялахърин хуьруьн муьжуьд йисан школадиз рекъе туна, 1953-йисан сентябрдилай, урус чӀаланни литературадин муаллим яз, хайи хуьруьн школадиз хкана.

1954-1956-йисара Магъмуд муаллимди Советрин Армиядин жергейра къуллугъна. Анай хтайдалай къулухъ хайи хуьре муаллимовилин пеше давамарна. 1960-йисуз заочнидаказ Дагъустандин Госуниверситетдин филологиядин факультетда кӀел хъуьвуна.

1963-1973-йисара ада Хуьруьгрин юкъван школадин директорвал, гуьгьуьнай, та 1995-йисуз лайихлу пенсиядиз экъеҷдалди, гъана муаллимвал авуна.

КӀвалахдилай элячӀайлани, муаллимовилин, камаллу насигъатчидин, тербиячидин рекъивай ам кьерех хъанач. 2008-йисан майдилай Магъмуд Абдулжелилович рухвайрихъ галаз вичи тешкилай мергьяматлувилин "Просвещение" фондунин президент я. 2018-йисан майдилай, вичин 85 йисан юбилейдин юкъуз, Ахцегъ райондин Хуьруьгрин хуьре, Дагъустанда сифте яз, аялриз цийи чирвилер гуни "Люминари" центр ачухна, адаз регъбервал гузва.

"Люминари" - им экв гудай, илимдин ва пеше хьагъунин рехъ къалурдай чирагъ я. Адан кьиле акъвазнавай Магъмуд Абдулжелилович неинки муаллим, гьаӀкӀ жегъилриз уьмуьрдин дуьз рехъ къалурдай руьгъдин регъбер хьиз машгъур я.

Аквалтзавай несилдиз яргъал йисара чирвал ва тербия гуни гьагъисагъ зегъметдай адаз гьукуматди "Ватандин ЧӀехи дяведин 1941-1945-йисара гьунарлу зегъмет-

Мердали ЖАЛИЛОВ,
РФ-дин ва РД-дин культурадин лайихлу работник

Хуьруьга (Ахцегъ район) "Просвещение" тӀвар алай фонд арадал атун дуьшуьшдин кар туш. Инаг чеине къалуриз жедай устадин машгъур ватан тирди, тек са Дагъустандин халкъдин шаир Хуьруьг Тагъиран тӀвар къуна, мад масабурукай рахун тавуртӀани, чир жезва! Хуьруьг Тагъира неинки са вичин хуьр, вири Ахцегъар дуьньядиз машгъурна:

*Бязибуру тариф ида:
Женнет я лугъуз Ахцегъар...*

Хуьруьгрин хуьруь чаз, лезгийриз, Агъалар Гьажиев хьтин алим-фольклорист, тӀвар "Дуьньяда вуьж вуьж я"? ктабда гьатнавай академик-биолог Эмирбег Зиядович Эмирбеков, цин кӀаникай фидай гимийрин конструктор Мамед Гьажиев, зурба музыкант - келмен ядай уstad Эмирбег Эмирбеков, РД-дин лайихлу артист-манидар Цуькверра Мамедова ва масабур ганвайди рикӀел атайла, лугъуда: им бажарагърин меркез я хь!

И меркезда РД-дин лайихлу муаллим, "Просвещение" фондунин регъбер Магъмуд Абдулжелилович АБДУЛКЕРИМОВА кьетӀен чка къазва. Ада чи халкъдиз савадлувал ва культурадин чӀехи руьгъ багъишзавай "Люминари" центрани ачухнава!

лагъдиз шукур, пулдин такъатрин патахъай четинвилер акъалтнач. Вичин вири чирвилер, къуватар, тежриба, тешкилатчивилин алакьунар аялар патал сифте мергьяматлувилин "Просвещение" фонд ва адахъ галаз санал "Люминари" центр арадал гьуниз серфна. Гьелбетда, адан рухвайрини Москвада кӀвалахзавай машгъур карчи, меценат Абдулжелила ва "Ахцегъ район" муниципалитетдин кьиле хъайи (2013-2022) Османа куьмекна. Абуру "Просвещение" фонд ва "Люминари" центр чпин баркаллу бубадин тӀварунихъ яна.

Лугъун хьи, "Просвещение" фондунин сифте акция - кар Дагъустандин хуьруьн школаяр компьютерралди таъминарун хъана. ГьикӀ лагъайтӀа, Россиядин школайра а макъамда гьар 20 ученикдал са компьютер

Ихьтин центр мад аватӀа заз чидач. Магъмуд Муаллимди чаз ам багъишна гила 5 йис хъанва! "Муаллим" гаф чӀехи гьарфунилай кхъенва. Магъмуд Абдулжелилович гьахьтин чӀехи гьурметдин иеси я.

Ам сеbeb яз, са куьруь вахтунда чи халкъдив Дагъустандин халкъдин шаир Хуьруьг Тагъиран вири ирс, адан ученикрин эсеррикай ибарат чӀехи ктаб "Лезги шаиррин гевгъерар" агакьнава.

"Просвещение" фондунин къадим Ахцегъ шегъер ва район санлай аваданламышун, ина культурадин, спортдин, искусстводин, тарихдин ва маса имаратар хуьн, артмишун патал ийизвай крарин сиягъ генани екеди я.

* * *

Чна чи юбиляр, девирдин зурба меценат Магъмуд Абдулжелилович Абдулкеримов агакьнавай дережаяр рикӀин сидкъидай мубаракзава:

*Щудар мад хъурай,
Вун сагъ, дири яз.
Илифрай нурар,
Ракъан фири яз!
Чирвал-саваддин,
Эй чӀехи Сердер,
Машгъур хъурай мадни
Меценат - Мердер!*

“ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН” редакциядин коллектив.

пересвиле ава. И жигъетдай чи аялриз къулай шартӀар яратмишун патал туькӀурнава за "Люминари" центр. Муаллим яз, за жуван чанда къуват амай къван гагъди ана аялрихъ галаз кӀвалахда. Чилел заз жуван уьмуьрдин кьетӀен везифа-векилвал гьа и кардай, яни акъалтзавай несил зегъметдихъай кичӀе тушир, илимлу халис инсанар яз тербияламишунай аквазва", - лугъузва чӀехи муаллимди.

Вичин вилик эцигнавай эрзиман мурадметлеб кьилиз акъудун патал ада "Люминари" центр девирдин истемишунрив къурвал тадаракламишна. Хуьруьн ва райондин аялар школадин программадинни алава образованидин хилерай вилик тухун ва гележегдин пешекарвал хьагъиз куьмекун патал ина, хъсан емишин багъ ва куьмекчи май-

ишатни галай пуд мертебадин чӀехи ва гуьзел дараматда, вири шартӀар тешкилна. Кьилди къачуртӀа, 9 станция-лаборатория ава: "Китайдин сирер" - чӀалан, "Ктабрин клуб" - ктабхана, ингилис чӀалан класс, чкадин дармандин набататрин, художественный, технологиядин лабораторияр, мугъманар къабулдай "Гейм-дизайн" кӀвал, медиа-студия, дидед чӀал чирунин къул - кӀвал, обсерватория кардик ква. Тежрибалу муаллимрин гьилик инра санлай вишев агакьна аялривай чпиз кӀани хилерай чирвилер къачуз жезва. Центрадин надир тежрибадихъ галаз таниш хьун патал иниз неинки Россиядай, гьаӀкӀ Германиядай, Австралиядайни кваз пешекарар къевезва...

Магъмуд муаллимдин регъбервилик кваз ина, гьагъикъатдани, хийирдин пара крар авунва. ИкӀ, гьар йисуз жуьреба-жуьре хилерай аялрин олимпиадаяр, райондин "Йисан муаллим", "Жегъил пианист" ва маса конкурсарни выставкаяр тешкилзава.

Къе хуьруьн школа (герек гьар са шейиналди тадаракламишнавай пуд мертебадин вижевай дарамат ава), муаллимрин коллектив дегиш хъанва. Амма Магъмуд Абдулжелилович хьтин муаллимрин игътияж ава. Ада къени аялриз, гьаӀкӀ муаллимризни чирвилер ва тербия гузва.

Муаллимдин кьилин дамах ученикар я. 15-майдиз, пакамалай эгечӀна Магъмуд Абдулжелиловичан кьилив, истеклу агъсакъалдиз 90 йисан юбилей мубаракиз, багърийрилай гейри, адан виликан ученикар, школада санал кӀвалаххай юлдашар, ярардустар, мукьва-кьилияр къведа. Тебрикар, гьелбетда, райондин кьиле авайбурун патайни жеда. РикӀин сидкъидай тир тебрикар чунин шерик я. Артухлама, и юкъуз неинки Магъмуд муаллимдин вичин, гьаӀкӀ адан зегъметдин бегъер "Люминари" центрадин юбилейни (5 йис) я. Къуй ваз чандин сагъвал ва рикӀин динжвал хъурай, гьурметлу Магъмуд Абдулжелилович!

Жуван макъала заз шаир М.Жалипован шиирдин цӀараралди куьтягъиз кӀанзава:

* * *

*Дагъларилай къакъанди вич дагъ жеда.
Инсанрикни хъсанди вич чагъ жеда.
Мешреб вине, кард хьиз уьзуьагъ жеда.
Пелни даим алахънавай рагъ жеда!*

*Гьа ихьтин хва акуна заз Хуьруьга.
ЧӀехи арха акуна заз Хуьруьга.
Гьагъван заха акуна заз Хуьруьга.
Халкъдин юкъва акуна заз Хуьруьга.*

*Эсил-несил рекъе твазвай саваддин,
Гъавурдаваз а вулкандин къуватдин,
Генг майданар гуз крариз сувабдин,
Инанмиш яз пакад йикъан жавабдихъ.*

*Мектеб, эдеб, чи деб дибдай дунда тваз,
Ериш, ениш ерида тваз, юнда тваз,
Къай квадариз, адан гъайбат цӀунда тваз.
ЦӀай вердишда чатун къула - кунда тваз.*

*РикӀай-рикӀиз, чилий-чилииз муькъверда
Аквада хьи, муьскуьндани мехъерда!
Мелгъемдин мед къведай хьиз я муьтквердай,
Багъ-бахчади майва булдай цуькверда!*

*Садаз - суьгъуьр, садаз кар я гьунардин!
Экв я даим куькӀуьннавай фонардин!
Шалбуздин цав гьагъван ятӀа къайнарди,
Гьагъван паквал ава касдин кинардихъ!*

*Магъмуд муаллим! Ви рухвайрин ад акваз,
Чун бахтлу я, ви майвайрин дад акваз.
Инсан къуьзъуь жеч икӀ ацӀай гад акваз,
ХкӀан жеда ам виш сефер мад акваз.*

*Мерд Али ви багъдал ашуьк билбил я.
Къелем къевезва цӀакулдилай къезил яз.
Къуй амуькрай ви къул михъи къизил яз,
Гьам Осман яз, гьамни Абдул-Желил яз...
Юбилеяр асирралди тикрариз,
Хкажрай вун ви ирсинин гурари!..
Амин!*

Кутугай гьалдиз хкида

Амина МУСЛИМОВА

2023-йисуз Дагъустанда, “Хатасуз ва ерилу рекьер” милли проектдин сергьятра аваз, региондин ва чкадин важиблувал авай 59,8 километр шегьре рекьер кутугай гьалдиз хкун, гьакіни улакьрин заланвал ва члехивал ахтармишдай автоматламишнавай 2 пункт туькьуьрун пландик кутунва, хабар гузва чаз РД-дин транспортдин ва рекьерин майишатдин министерстводин пресс-кьуллугьди.

Санлай кьачурла, РД-дин жуьреба-жуьре программарин сергьятра аваз, 228 километр - региондин ва 250 километр муниципальный шегьре рекьер ремонт авун пландик кутунва. Идакай РД-дин транспортдин ва рекьерин майишатдин министр Жамбулат Салавова 26-28-апрелдин йикъара Казанда кьиле фейи Федеральный рекьерин агентстводин илимдинни тежрибадин “Россиядин Федерациядин субъектрин мулкунал рекьерин кьвалахар кьилиз акъудунив эгечдай нетижалу рекьер” конференциядал лагьана.

2023-йисуз уьлкведин регионрин вилик шегьре рекьерин асул сетрал авуна кланзавай кьвалахрин вири куьлуб-шуьлубяр, гьар са региондин кьетленвал ва агьалийрин игьтияжар фикирда кьуна, мад сеферда ахтармиш хьувунин месэла эцигнавай. И кардин макьсад неинки вилик эцигнавай месэлаяр гьалун, гьакіни хьанвай агалкьунар хуьн я. И кьвалахдин нетижайралди уьлкведин вири субъектрин рекьерин сетра вад йисан кьене тамамарна кланзавай кьвалахрин программаяр цийи хьувунва. Ик, кьенин юкьуз Дагъустан Республикадин шегьре рекьерин асул сетрин яргивал 357,9 километрди барабар я. Адак региондин важиблувал авай рекьерин 12 участок акатзава ва ам асул 2 лишан

фикирда кьуна туькьуьрнава - игьтияжлувал ва алакьалувал.

Малум хьайивал, игьтияжлувилин лишан фикирда кьуна, региондин 102,8 километр шегьреяр хянава. Иник аэропортуни ва автомашинар ахьайдай международный пунктарив агакьарун таъминарзавай рекьер акатнава. Кьвед лагьай, яни алакьалувилин лишан кваз кьуна, региондин важиблувал авай ва, санлай кьачурла, 255,05 километрди барабар тир, субъектрин меркезар (Махачкала-Грозный) федеральный важиблувал авачир рекьерай алакьалу хьун таъминарзавай участокар хянава.

Къейд авун лазим я хьи, региондин важиблувал авай шегьре рекьерин асул сетрин арада кутугай гьалда анжах 214,4 километр (59,9%) рекьер ава. 2028-йис алуькьдайла, и делил 85 процентдив агакьарун лазим я.

Дагъустанда, шегьре рекьер ремонт авунин планар туькьуьрдайла, кьетлен фикир яшайиш патал важиблу объект-риз: медицинадин ва образованидин идарайриз, гьакіни дагьлук чкайра хуьрер алакьалу ийизвай рекьериз гузва.

Алай йисуз ремонт авун патал вилик эцигнавай асул объектрик “Грозный-Ботлих-Хунзах-Аракандин майдан” шегьре рехъ (196-217 лагьай километрдин мензил) ква. И участок РД-дин транспортдин ва рекьерин майишатдин министерстводин госпрограммадин сергьятра аваз ремонт ийизва. Мад са объект - “Махачкала-Буйнакск-Леваши-Вини Гуниб” шегьре я. Ина 11 километрдин участокда шегьре гегеншарда.

Федеральный сетрални гегенш майданра аваз ремонтрин кьвалахар тухудайвал я. Санлай кьачурла, 78,1 километрдин яргивал алай и участокда рехъ кьуд зулунив агакьдайвал гегеншарда. 2023-йисуз ина 36,9 километрдин мензил ишлемишиз вахкун пландик ква.

Гьалар муракаббур яз ама

Россельхознадзордин Дагъустанда авай управлениди хабар гузайвал, Россияда садакай масадак лап фад акатдай кьушарин грипидихъ галаз алакьалу гьалар муракаббур яз ама.

“Н5N1 жуьредин вирусди арадал гьизвай кьушарин грипп пайда хьайи дуьшуьшар гьам са жерге регионрин кьилдин ксарин майишатра, гьамни чуьлдин кьушар кватI жезвай чкайра майдандиз акьатзава. Алай йисан сифте кьилий садакай масадак лап фад акатдай кьушарин грипп чуьлдин кьушарин (кьугьрин) арада пайда хьайи дуьшуьшар РФ-дин кьиблепатан мулккарал - Астрахандин областда ва Дагъустан Республикада хьанва”, - лагьанва идарадин информациядин кьуллугьдин малуматда.

“ВНИИЗЖ” ФГБУ-див Калмыкия Республикадин Чограй хуьруьн патав телеф хьайи пеликандилай кьачур проба ахтармишунин нетижар агакьнава. Абуру кьуш лап фад чкидай Н5N1 жуьредин кьушарин грипп азардик гиликьнавайди тестикьарнава. Къейдзавайвал, кьетлен хаталувал чуьлдин кьушари арадал гьизва - абур санай масаниз куьч хьунин гзаф кьадар рекьер Россиядин, гьа жергедай яз Дагъустандин мулкунилай физива.

“Имунный система туькьуьр хьунин кьетлен жуьре себеб яз, чуьлдин цин кьушарин арада иммунный тушир кьат (ам асул гьисабдай жегил кьушарикай ибарат я) арадал кьезва. Абуру кьушарин грипп чуьлдузавай асул инкубаторар яз лагьайтIа жеда. Санай масаниз куьч жезвай вахтунда абуру кьушарин гриппдин вирус чуьлунин карда асул роль кьугьвазва. Гьина кьвалин сирнавдай

кьушариз ачух гьавизриз фидай мумкинвал аватIа, иллаки гьанра абурук чуьлдин кьушари гьанвай вирус акатзава, ам агьалийрин майишатрив агакьарзава.

Идалайни гьейри, ЛПХ-ра авай кьушарик азар акатуни кьушчивилин суьрсет кьецепатаз маса гунин карни хаталувилик кутазва. Са майишатда азардин чешме пайда хьуни вири райондай (гьа жергедай яз патарив гьай промысленный карханайрай) тир продуктдал сергьятвилер гьизва”, - гьавурда твазва идаради.

Россельхознадзордин Дагъустанда авай управлениди республикадин шегьерин ва районрин ветеринарный кьуллугьриз агьалийри кьвалин кьушар хуьнин кьайдайрал амал ийизвай жуьре ахтармишуниз эвер гузва. И жигьетдай кьушчивилин члехи карханайри вирусдин хаталувиликай хуьнин кьвалах мадни клеви авун, гьакіни чуьлдин кьушарин лужарал ийизвай гуьзчивал клеви авун иллаки важиблу я.

Инсандиз таьсир авуникай рахайтIа, къейд ийин, бинедилай кьушарин грипп инсан патал хаталуди тушир. Ам анжах чуьлдин кьушариз - уьрдегиз ва кьазариз хас тир. Н5N1 штаммдин асул гьисабдай кьве жуьре чара ийизва. Сад лагьайда гьайванар саки вири телеф хьунал гьизва. Адакай инсан патал хаталувал авач. Кьвед лагьай жуьредин вирусди гьайвандиз зарар гузвач, ам ада садалай масадал агакьардай “улакь” хьиз ишлемишзава. Гьа и жуьреди инсанрин арада тегьуьн арадал гьун мумкин я. Сифте сеферда кьушарин гриппдин тегьуьн инсанрин арада 1997-йисуз Китайда пайда хьана.

Хазран КЪАСУМОВ

Вахтуниз санал акьвазун хас туш, ада гьамиша виликди еримишда. Идахъ галаз санал вири хилера дегишвилерни кьиле фида. Гьатта кьурулушарни дегиш жеда. Кье СтIалрин кьилихъ галай паласада кутунвай багьлар, кьелемар гьасилдай кьелемлухар, кьвалахдик квай инсанарни техника акурла, са 10-15 йисан вилик паласа валарини тамари, чмуррини цагьамри кьунвай, ничхирри агьавал ийизвай чка тир лагьайла, гзафбур агьун тавунни мумкин я. Эхъ, инсандин кьвач хкIун тавур паласа кье генг багьларни кьунва.

РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдулмуслим Абдулмуслимов кьиле аваз региондин гьукуматдин делегация 14-апрелдиз СтIал Сулейманан райондиз атайдакай, “Полоса” ООО-дин агропромышленный майдандал фейидакай, агрохолдингдин гзаф бегьер гудай багьлар кутунин рекьйи инвестпроектар кьилиз акъудзавай гьаларихъ галаз таниш хьайидакай “Куьредин хабарар” газетдин 16-нумрада гегенш макьала ганва. Алатай гьафтеда чун, райондин информ-агентстводин журналистар, кьиле анин руководитель Гулера Камилова аваз, мад сеферда агрохолдингдин майдандал фена. И кардихъ себеб авай: аниз Дагъустандин Огни шегьердин аграрный колледждин студентар атанвай.

Сифте чун “Полоса” ООО-дин кьилин пешекаррихъ галаз гуьруьшмиш хьана. Карханадин кьилин инженер Александр Рыжова чаз лагьайвал, ООО-дихъ ичин адетдин ва гзаф бегьер гудай шуьмягьрин ва маса 2500 гектар багьлар, кьелемлухар ава. Ина кьилиз акъудзавай инвестпроект Россиядин Федерацияда члехибурукай сад я. Пландик 50 агьзур тонн емишар хуьдай чка эцигун, кьилиз акъуддай маса кранни ква.

- Чи агрохолдингда хьсан пешекаррихъ игьтияж ава. Гьавилай чна кье карханадиз аграрный колледждин студентриз теклифнава, - давамарна А.Рыжова. - Чна маса колледждин ва хуьруьн майишатдин институтрин студентриз теклифда, чи кьвалахар, багьлар, техника кьалурда. Инанмиш я хьи, абурукай гзафбур кьелунар акьалтIарайла, кьвалахиз чи агрохолдингдиз кьведа.

Чун ихтилатрик кумаз, Дагъустандин Огни шегьердин аграрный колледждин эхиримжи курсуна кьелзавай 35 студентни атана. Абуру “Полоса” ООО-дин пешекарри хушвилелди кьабулна. Атанвайбур асул гьисабдай эксплуатациядин ва механизациядин факультетда кьелзавай студентар тир. Абурухъ галаз агрохолдингдин мехпаркда гуьруьш кьиле фена.

А.Рыжова студентриз ихтилат авурвал, инвестициярин члехи проект кьилиз акъудзавай карханадихъ 15 машин махсус техника ва 70 трактор ава. Асул гьисабдай техника кьецепатан уьлквейрай кьачунвайди я. Тракторри ва хуьруьн майишатдин агрегатри алай аямдин истемишунриз жаваб гузва. Ихьтин тракторар идара ийидай, абурал кьвалахдай хьсан пешекарарни герек я.

Кьилин инженерди студентриз Индиядин «SOLIS» маркадин алай аямдин, вири истемишунриз жаваб гузвай цийи трактор кьалурна. Инженерди лагьайвал, гьевечиди

ятлани, и трактордалди агротехникадин гзаф серенжемар тамамариз жезва. Ада компьютерин куьмекдалди кьвалахзава. Ам идара ийизни регьят я.

Александр Рыжова студентриз агрохолдингдин гележегдин планрикай, кьвалахрикай, шартIарикай, мажбурнамайрикайни гегенш рахунар авуна, абурун суалриз жавабар гана.

Аграрный колледждин студент Эльман Гьажимурадова трактор гьалайдалай гуьгьуьниз вичин шадвал чуьнуьхна.

- Заз “SOLIS” трактор лап бегенмиш хьана. Адан кабина иномарка машиндиндалай клусни усал туш, - лагьана Э.Гьажимурадова. - Зун Агьа СтIал-Кьазмайрилай я. Жуван хайи районда ихьтин проект кьилиз акъудунал зун шад я. Колледж акьалтIарна, зун иниз трактордал кьвалахиз хкведа. Практикада авайлани, пул гузва, мажбарни екебур я. За жувахъ галаз кьелзавай студентризни иниз кьвалахал атуниз эвер гузва.

Заз агропромышленный майдандал Дагъустандин Огни шегьердин аграрный колледждин директор Маркизат Сулеймановадихъ галаз таниш жедай ва адаз са шумуд суал гудай мумкинвал хьана.

- Чи колледжди хуьруьн майишатдин карханаар патал автомеханикар, хуьруьн майишатдин производстводин мастерар, гегенш профилдин механизаторар ва слесарар гьазурзава, - лагьана М. Сулеймановади. - Колледждихъ Белиждин поселокда ва кьадим Ахцегьрин хуьре филиалар ава. Колледжда 604 студентди кьелзава. Чи студентриз агрохолдингдин майдандал теклифунай, зурба проект кьилиз акъудзавай ва кьвалахар кьиле тухузвай гьалар кьалурунай инвестордиз ва карханадин кьилин пешекарриз чухсагуьл луьгузва чна. Зун инанмиш я хьи, чи колледж куьтягьайбуруз ина кьвалах жеда. Чаз акурвал, ина кьвалахдин шартIар кьулайбур, техника цийиди, алай аямдин истемишунриз жаваб гузвайди я. Ихьтин карханада кьвалахун гьар са пешекардиз бегенмиш жеда.

Чи ихтилатрик колледждин Белиж поселокдин филиалдин заведующий Кьазимегамед Абдурагьмановни экечіна.

- Эхиримжи йисара СтIал Сулейманан район гьам социальный, гьамни экономикадин рекьерай вилик фини, инвестициярин проектар уьмуьрдиз кечирмишунни, багьларин ва уьзүмлухрин майданар йисалай-суз гегеншаруни гьар са касдин гуьгуьлун хжажзава, - лагьана Кь. Абдурагьманова. - Вири и крар себеб яз, инсанриз, иллаки жегьилриз, чкадал кьвалах жезва. Патарал физ, яргьал шегьерра кьвалахиз кланзавай жегьилар хайи ерийрал аламуькьзава. Имни разивал ийиз жедай кар я. Кьиблепатан Дагъустанда ихьтин проект кьилиз акъудун баркалла кьведай кар я. Чи филиалда кьелзавай са шумуд гададихъ гележегда и карханада тракторрал кьвалахдай фикир ава. И кардални чна шадвалзава.

Чун шагьид хьайивал, Дагъустандин Огни шегьердин аграрный колледждин преподавателар ва студентар агрохолдингдин агропромышленный майдандилай рикIера разивилин, шадвилин гьиссер аваз хьфена. Инанмишвал ийиз кланзава хьи, колледж акьалтIарайдалай гуьгуьуьниз уьлкведа зурбабурукай сад тир инвестпроект уьмуьрдиз кечирмишзавай агрохолдингда чпин зегьметдин рехъ давамардайбур гзаф жеда.

7-май - Виридуьньядин радиодин югъ

Уьмуьрдин къакъудиз тежер пай

Жасмина САИДОВА

Алатай гъафтеда Дагъустандин гостехуниверситетдин радиоэлектроникадин, телекоммуникацийрин ва мультимедиадин технологийрин факультетда пешекар суварихъ - Виридуьньядин радиодин йикъахъ галаз алакълу яз тешкилнавай мярекат кылле фена.

Ана факультетдин декан, физикадинни математикадин илимрин кандидат, доцент Гуьлнара Къардашовади, декандин заместитель, физикадинни математикадин илимрин кандидат, доцент Марат Гьуьсейнова, радиоэлектроникадин кафедрадин заведующий, технический илимрин кандидат Хажимурад Гъажиева, ДГТУ-дин физикадин кафедрадин преподавателар тир Людмила Агъмедовади ва Мегъамед Магъмудова, физикадинни математикадин илимрин кандидат, доцент Камил Эфендиева, Россиядин телевизионный ва радиовещательный сетдин "Дагъустан Республикадин РТПЦ" филиалдин директор Альфред Акимова, "Прайм медикал сервис" ООО-дин гендиректор Юсуп Алиева ва студентри иштиракна.

Уьмуьр радио галачиз фикирдиз гъун мумкин кар туш: сада ам автомашинда рикл алай макъамрихъ яб акалун патал кутазава, муькуьда - цийи хабарар чирун патал... И фикирдин гъахълувал мярекатдал рахай гъар са касди тестикъарна лагъайтла жеда. Дугъриданни, радиоэлектроникадин системайрин важиблувал гъаиша екеди тир. Къенин юкьуз абурукай чи уьмуьрдин къакъудиз тежер пай хъанва. Мобильный алакълу системаяр, аудио ва видеонавигациядин тада-ракар, СВЧ-техника, медицинадин аппаратар, радиотехника, микроэлектроника... Къетлен хел - военный кьурулуш: радиоалакълу системаядин ерилувилелай уьлкведин хатасузвал аслу я. Алай аямдин военный саки вири техника ихътин системаяр-ралди таъмин я. И жигъетдай вуж вилик фен-ватла, гъам гужлуди яз гъисабиз жеда.

Радиодин югъ виридуьньядин майданда 7-майдиз кьейдзавай сувар я. 1895-йисан 7-майдиз Петербургда кылле фейи Урусин физикадинни химиядин обществодин заседанидал Александр Попова "атмосферадин электричества авай лепейрин гьерекат къларун патал туькълунавай прибор", масакла лагъайтла, радиоприемник майдандиз акъудна ва радиоалакълу сад лагъай сеанс кылле тухвана. И вакиадин 50 йис тамам хъунин юбилей Чехи Гъалибвилин вилик квай йикъара - 1945-йисан 7-майдиз кылле тухванай. Радиодин югъ гъар йисуз кьейд-дай сувариз элкълурунун къарарни гъа члавуз кълална.

Россияда радиотелеграфия туькълурай кас А.Попов яз гъисабзава. Адахъ галаз сад хъиз,

Г.Къардашова

яни гъа са вахтунда маса уьлквейрин зурба алимрини ихътин тадаракар туькълурунал кълалахъзавай. ИкI, США-да - Никола Тесла, Германияда - Генрих Герц, Францияда - Эдуард Бранли, Бразилияда - Ланделя де Муру, Англияда - Оливер Джозеф Лодж, Индияда - Джагадиш Чандра Боше машгъл тир. Амма радиоприемник туькълурай кылин изобретателар Попов, Маркони ва Тесла яз гъисабзава.

Александр Попова гьуьлерал военный флот патал радиопередатчик туькълуьна. 1895-йисуз Россиядин физикрин собранидал ада Морзе азбукадалди лишанар агакълариз жедай вичин тадаракар майдандиз акъудна. Идалай кьулухъ алим ам мадни хъсанарунин кълалахдал машгъл тир. 1899-йисуз лагъайтла, сес телефондин куьмекдалди агакълардай мумкинвал ачух хъана. А.Попова асул гъисабдай технический паюниз, яни теж-рибадиз фикир гузвай. Туькълуьнавай прибор вичин акъулдин нетижна тирди тестикъаруниз ада фикир гузвачир.

Гульельмо Маркониди вичин радиоприемник туькълуьна, патент кълачун патал арза анжах 1896-йисан июндиз гана. Адаз документ 1897-йисан 2-июлдиз, А.Попова тадаракар раиж авурдалай кьулухъ кьве йисалай гана. Ятлани, авторвал юридический рекълый тестикъарун себеб яз, Маркони радиоприбор гъазурай сад лагъай алим яз гъисабзава. 1901-йисан 12-декабрдиз Маркониди Англиядин ва Ньюфаундленддин арада (3200 километр) сифте сеферда яз трансатлантикадин алакълу сеанс кылле тухвана. Гьелбетда, а члавуз им гъич мумкин кар яз аквазвачир. Къе лагъайтла, радиоэлектроника галачир саки са шейни амач.

"Гъиниз куьн фейитлани, виринра алакълу ава. Алай вахтунда кылиндил уьмуьрда гьуьуьна амуьк тавун я. Куьне хъанавай хиле дерин чирвилер кълачу, пешедал рикI хъухъ, и хел мадни виликди твах. Инанмиш я, техника ва технологияр чин тийиз, алай аямда са рекълыйни виликди физ хъун мумкин туш", - лагъана, студентрихъ элкълена, факультетдин выпускникрикай сад тир Альфред Акимова.

"Гъикъван хъсан чирвилер куьне и рекъе кълачуртла, куьн патал гъакъван хъсан я. Исят-

да экономикадин вири хилера радиотехникадин инженерин еке кытвал ава. Гъаниз килигна, куь гележег куь гъиле ава", - малумарна Гуьлнара Къардашовади.

"Гъа са вахтунда хатасузвилини терефни рикълелай алудмир. Иллаки зун гъаиша телефонар гъиле авай жегъилрихъ элкълена рахазва: жув ва жуван патарив гъай ксар патал алакълу хатасузди хъунин месълани рикълелай алудмир. Гъа са вахтунда виликди алад, цийи шейэр туькълуьра, чира, ахтармиша", - эвер гана "Кванториум" ДТ-дин руководитель Марат Гьуьсейнова.

А.Акимов

Изобретатель Юсуп Алиева студентриз, вичи туькълуьрай сифте алатрилай башла-мишна, къенин юкьуз машгъл тир шейэрал агакълалди ийизвай кълалахрикай суьгъбетна. Ада хиве кьурвал, и ва я маса шей туькълуьрунун фикирдал ам вичин уьмуьрда гъалтай четинвилери, вакиайри гъана. Алай вахтунда Юсуп Османовичан Москвада авай кархана автомашинар патал "члулав ящик", яни делилар хуьдай тадаракар (ам рекълерал аварияр хъайила, делилар субтардай такъат хъун лазим я) туькълуьрунал машгъл я.

ДГТУ-дин радиоэлектроникадин, телекоммуникацийрин ва мультимедиадин технологийрин факультетда, кьейд ийин, Радиодин югъ гъаиша кьетлендаказ кьейдзава. Адет яз, и юкьуз жуьреба-жуьре мярекатар, конкурсар тешкилзава. ИкI, студентривай чпин чирвилер раиж ийиз, тежриба майдандиз акъудиз жезва. Им жуван алакълуьнар кълалурдай, гъа са вахтунда маса, цийи шейэр-ни чириз жедай мумкинвал я.

Факультетди агъадихъ галай рекълерай пешекар гъазурзава: "Радиоэлектронный кьурулушар ва комплексар", "Радиотехника", "Биотехнический системаяр ва комплексар".

Малум хъайивал, 12-апрелдиз радиоэлектроникадин, телекоммуникацийрин ва мультимедиадин технологийрин факультетди мад са сувар - Авиациядин ва космонавтикадин югъ итижлуздаказ кьейдна. Факультет патал им кьетлен сувар я. Ада илим ва алемдин хиле зегъмет члуьгъазвай вири кьуллугъчийрин гъалибвал лишанламишзава. Космосдиз сифте яз инсан - Юрий Гагарин - фейидалай инихъ

М.Гьуьсейнов

62 йис алатай юкьуз факультетди экскурсияр ва гъавурда твадай, чирвилер артухардай мярекатар кылле тухвана, факультетдин декан Гуьлнара Къардашовадин теклифдалди факультетдиз Махачкъаладин "Лицей №22" МБУ-дин ученикар мугъман хъана. Абур космонавтдин костюм алай студентди кършиламишна ва идалди аялрин патай еке разивал, итиж къланмишна. Доцент Хажимурад Гъажиева аялрихъ галаз "Цавун бушлухар

Ю.Алиев

ишлемишун" месъладай суьгъбетарна. Гуьгъуьнлай абуруз эхиримжи курсунин студентри викторина тешкилна. Мектебда кълзавай аялриз инсан цавун бушлухриз сифте сеферда финихъ галаз алакълу суалар гана. Аялри чпихъ дерин чирвилер авайди раижна. Гуьгъуьнлай абуруз факультетда экскурсия тешкилна. Биотехнический ва медицинадин аппаратрин ва системаярин (БиМАС) кафедрадин заведующий, физикадинни математикадин илимрин кандидат Алибулат Темирова, физикадин кафедрадин заведующий, технический илимрин кандидат Ганапи Агъмедова, старший преподаватель, физикадинни математикадин илимрин кандидат Агъамет Салагъова факультетда кълунин кьетленвилерихъ галаз танишарна ва гъаф кълар суалризни жавабар гана.

Мярекатда ДГТУ-дин Планетарийдин директор Мегъамедбаг Гьуьсейнхановани иштиракна. Ада факультетдиз вичин ктабар багъишна.

Итижлу проектар хвена

Амина МУСЛИМОВА

4-майдиз Каспийск шегъердин аялрин "Кванториум" технопаркдин майдандал республикадин гъар жуьре мектебрай ва вузрай тир аялар ва муаллимар санал кваттай мярекат кылле фена. Ам технопаркдин иштиракчийри гъазурнавай ва гегъенш майданда раиж авуниз лайихлу проектриз талуькарнавай.

Мярекатда паталай атанвай са жерге мугъманрини иштиракна. Абурун арада технический илимрин кандидат, ДГТУ-дин транспортдин факультетдин декан Эдвард Батманов ва адан аспирантар авай. Абур атуьнин макъсад бажарагълу аялрин ва муаллимрин проектар ахтармишун, абурун тереф хуьн тир.

Мярекатдал чпин кьетленвилелди ва инновациядин жигъетдай цийивилелди гъейранарай гъаф кълар итижлу проектрихъ галаз танишарна. Гъам муаллимри, гъамни мектебра кълзавай аялри технический рекълый чпин савадлувал, фикир авуьнин кьетлен жуьре раижна. Абуру кълалахда алай аямдин эхиримжи технологияр ишлемишнавайди ва месъ-

лаяр адетдинди тушир жуьреда гълзавайди ачух хъана. Мярекатдин эхирдай мектебра кълзавай аялар тербияламишунин кардик кьетлен пай кутаз алахъзавай ксар кьейдна, "Кванториум" ДТ-дин ва мектебдин уьмуьрда активнидаказ иштиракзавай вирибуруз чухсагъл лагъана.

"И мярекат неинки проектар хуьдай, гъакни гъар жуьре мектебрай ва вузрай тир аялривай ва муаллимривай чпин чирвилер ва тежриба пайиз жедай лап хъсан майдан хъана. Идалайни гъейри, ада чахъ бажарагълу, акъуллу, илим ва технология виликди тухуз, чи дуьнья мадни хъсанариз гъазур тир инсанар гъаф авайди тестикъарна", - лугъуьза мярекатдин тешкилатчи, "Кванториум" ДТ-дин директордин проектар идара авуьнин рекълый заместитель, физикадинни математикадин илимрин кандидат, доцент Марат Гьуьсейнова.

Кьейд ийин, Марат Керимхановича и муькълара кылле фейи "Точка роста", "IT-куб" ва ДТ "Кванториум" центрайрин муаллимрин ахтармишунрин проектрин ва разработкайрин республикадин конкурсда сад лагъай чка кьуна. Адан тлеби и илимдин хиле ахтармишунрин проект Дагъустан Республикада виридалайни хъсанди яз гъисабна.

Рикълел хкин, аялрин "Кванториум" технопарк Каспийскдин 13-нумрадин мектебдин бинедаллаз алатай йисуз ачухна. Ина 6 йисалай 18 йисал кьван яшда авай аялри физикадай, химиядай, биологиядай, робототехникадай ва IT-дай чирвилер кълчуьза. Абуруз тарсар профессорри, илимрин докторри ва доцентри гуьза.

Технопарк виниз тир технологиярладиз гъазурнавай тада-ракралди таъминарнава.

Юбилей чнани тебрикзава

Мизамудин МАГЪМУДОВ,
Цийи Макъар

Дагъустандин халкъдин шаир Сажидин Саидгъасанован яратмишунрин сергъятар и кьил, а кьил авачирбур я. Шииратда, гьикаятда хьиз, адан тивар милли макъамдани, манидани виридаз машгъур я. Адан чалариз кхъенвай манирин къадар, лугъуз-вайвал, 200-дав агакънава. Сажидин Саидгъасанован тивар кьурла, гъасятда адан “Вун накъ вучиз атаначир?” шиир фикирдиз къвезва. Гъава машгъур композитор Омар Аюбованди яз, Ризабала Агъабалаева ягъай маниди са куруь вахтунда чаларин автордин ва манидардин тиварар вини куклушриз хжажна. Гуьгъуьнлай лезгийрин тивар-ван авай зурба композиторри Сажидинан чалариз гъаваяр гзаф теснифзава. Абурун арада Мегъамед Гуььсейнов, Сейфулагъ Керимов, Падишагъ Киберов, Халил Халилов, Зейнал Гъажиев, Омар Аюбов, Къагъриман Ибрагъимовни ава. Гъа икI, чи халкъдин рикI алай манияр - “Темпелдин хиялар”, “Лезгистан”, “Вагъ бабай”, “Къунишин паб”, “Шехъмир, Зарина”, “Эльмира”, “Лейла руш” ва гзаф масабур арадал атана. Гъакини Маина Абдулмуталибовади, Керим Камилова, Даниял Къазиева ва маса гъевескар композиторри гъаваяр тукьлурналди, “СтIалрин багълар”,

“КIандай”, “Сафари” ва халкъди хушдаказ къабулай гзаф маса маниярни майдандиз акъатна.

КъетIен кIвалах мадни ам я хьи, Москвада Дагъустандин културадин декададин йикъара Сажидинан “Зун булах я” чIалариз Зейнал Гъажиева тукьлурай мани хорди концертрин Колонный залда тамарнай. РикIел хкизвайвал, а чIавуз залди мани, кIвачел къарагъна, капар ягъуналди къабулнай.

Сажидин Саиджамаловичан чIалариз чи манидарри ва композиторри къени екез итижзава. Адан чIалариз кхъей манияр тамар тавур лезги са манидарни амач жеде. Ризабала Агъабалаев, Даниял Къазиев, Керим Камилов, Омар Меликов, Къагъриман Ибрагъимов, Таира Мустагъова, Рустам Къарибов, Залина Шамова... Тиварарин цIиргъ мадни давамариз жеде.

Сажидинан эсерриз неинки са лезги композиторри, гъаки урус чIалалдини манияр кхъенва. ИкI, урусин романсар лугъузвай Наталья Зенковади “Русские девушки” ва “Добро пожаловать” манияр майдандиз акъудна.

Майдин сифте йикъара вичин уьмуьрдин 90 лагъай гатфар къаршиламишай шаир Сажидин Саиджамалович яратмишунрин яцIа ава. Адаз галатун, ял ягъун чидач! Къуй вичиз мадни яргъал уьмуьр гурай! Яшамшай Сажидин Саиджамалович!

Вирироссиядин конкурсерин гъалибчияр

Чи мухбир

Са тIимил йикъар идалай вилик Махачкъалада, Шииратдин театрда, Вирироссиядин литературадин (“И в каждой книге мир неповторим”) килигунин-конкурсдин нетижаяр къуниз ва гъалибчийрив шабагъар вахкуниз талукъарнавай шад мярекат кьиле фена. Ци и конкурс Дагъустандин халкъдин шаир Расул Гъамзатован 100 йисан юбилейдиз бахшнавай.

Н.Юсупован тиварунихъ галай Республикадин аялрин библиотекади тешкилнавай литературадин и конкурсдиз аялри чпин кIвалахар алай йисан 1-февралдила рекъе тваз башламишнавай. Жюриди чпин устадвал кьалурун патал 200 жаванди рекъе тунвай кIвалахриз кьимет гана. Гъалиб хъайибурун жергедай яз, финалдиз 15 аял акъатна. Абурун арада СтIал Сулейманан райондин Экенрин хуьрйи тир, юкьван школадин 10-клас-

сда кIелзавай Зулейха КЪАФАРОВАНИ авай.

Конкурсда гъалибвал къазанмишай аялриз талукъ дережайрин дипломар, грамотаяр ва сертификат гана.

* * *

Дагъустандин халкъдин шаир Р.Гъамзатован 100 йисан юбилейдиз талукъарнавай Вирироссиядин яратмишунрин конкурсдин нетижаяр къуниз талукъарнавай мярекат и мукувара Каспийскда Республикадин образованидин центрадани (РЦО) кьиле фена.

“Къуй къени гафуни руьгъ ахварай авудрай...” лишандик кваз гъар йисуз тешкилзавай и конкурсдин макъсад аялрин ва жаванрин фикир урус, хайи ва ингилис чIаларал желб авун, яратмишунрин рекъе чпин устадвал ахтармишзавай аялар майдандиз акъудун, абуруз куьмекар гун я. Ам 10-20 йисарин яшда авай аялрин (бедендин мумкинвилер сергъятламиш хъанвай аялривайни чпин алакьунар кьалуриз жезва) арада са шумуд номинациядай кьиле тухузва. Жюридик Дагъустандин халкъарин дидедин, урус ва ингилис чIаларин муаллимар, писателар, шаирар, журналистар ква.

Шадвилелди а кардикай хабар гуз кланзава хьи, конкурсдин “Шиират” номинацияда (16-20 йисара авай аялрин арада) СтIал

Сулейманан райондин Эминхуьруьн юкьван школада кIелзавай Исмаил ИМАМОВ 1-чкадиз лайихлу хъана.

Чаз жаванрихъ мадни еке агалкъунар хъана кланзава.

Илимдин рекъе - нубатдин кам

Ракнеда РАМАЛДАНОВА,
Къудрат АЛИЕВ

Апрелдин эхирра СтIал Сулейманан райондин Вилин СтIалрин юкьван мектебда “Илимдиз кам” лишандик кваз математикадай 5-11-классра кIелзавай аялрин арада гъар йисуз кьиле тухузвай олимпиадади ци 16-септерда аялриз чпин алакьунар кьалурдай мумкинвал гана. Виликан йисара хьиз, цини ам хъсан тешкиллувал аваз кьиле фена. Меценат, технический илимрин доктор, профессор, Москвадин М.В.Ломоносован тиварунихъ галай госуниверситетдин механико-математикадин факультет акъалтарнавай Абдул Баламирзоеван регъбервилик кваз кьиле тухузвай и серенжемдин макъсад школайра кIелзавай аялрин чирвилерин ери ахтармишун, математикадин илимдиз аялрин патай итиж артухарун, математикадал рикI алай аялар майдандиз акъудун, абур руьгъламишун, бажарагълубур жагъурун тир.

Олимпиада ачухдалди вилик Абдул Баламирзоева виликан йисара кIвенкIвачи чкаяр кьур, алай вахтунда ДГУ-дин математикадин факультетдин 1-курсуна кIелзавай рушарив - Зилефат Мегъамедовадив ва Залина Шихнебиевадив - математикадиз итиж авунай 12 агъзур манатдин къадарда аваз пулдин пишкешар вахкана. Мярекатда РУО-дин начальник Гуьсейн Шихбабаева ва образованидин управленидин патай жавабдар кьуллугъчи Азим Азимова иштиракна. Гъ. Шихбабаева олимпиададин иштиракчийрихъ агалкъунар хъун алхисна. Абдул Баламирзоева районда просвещенидин кIвалах кьиле тухунай, бажарагъ авай аялрин руьгъ хкажунай, математикадин илим вилик тухуник ва машгъуруник лайихлу пай кутунай сагърай лагъана.

Абдул Баламирзоевахъ галаз кьиле фейи суьгъбетдай малум хъайивал, олимпиададин тешкиллувили кIвалахда ци-

нин йисуз куьмекар гайибурун арада мадни ава: Москвадин М.В.Ломоносован тиварунихъ галай госуниверситет акъалтарнавай Гъабибула Гъабибулаев, ДГУ-дин доцент Максим Ризаев ва МАДИ-дин Махачкъаладин филиалдин доцент Даниял Селимханов.

Ци олимпиадада 339 аялди иштиракна. Абурукай 1-чкайриз, 3 000 манатдин къадарда аваз пулдин пишкешдиз ва I дережадин дипломриз 14 аял лайихлу хъана. Ругуд аялди - 2 ва 16 аялдини 3-чкаяр къуна. Абуруз, талукъ тирвал, 2000 ва 1500 манат пул, II ва III дережайрин дипломар гана. Тафаватлу хъайи 33 аял са агъзур манат пул ва грамотаяр гуналди кьейдна. Гъалиб хъайи аялар Дербент, Каспийск, Махачкъала шегъеррай, гъакини Дербент, Мегъарамдхуьруьн, СтIал Сулейманан районрай тир. Иштиракчийрин арада Ахцегъ, Табасаран, Хив, Хунзах, Шамил районрай тир аяларни авай.

Олимпиададин спонсорар мергъяматлувили “Умуд” фонд, “Надежда” ЦОД ва Вилин СтIалрин юкьван мектебдин дирек-

тор Расул Къагъриманов тир. И серенжем кьиле тухуз са шумуд йисуз куьмекай, алай аямдин акъалтзавай несил патал математикадихъ авай кьиметлувили гъавурда авай кас хъайи рагъметлу Мариф Къадимова тешкилай “ИНТЕХСОФТ” ООО-ди спонсорвал-амадагвал авуна. Эхиримжиде олимпиадада виридалайни гзаф баллар (35 балл) къазанмишай къве аялдиз - Умукусум Башировадиз (11-класс) ва Абубакар Абубакароваз (9-класс) - 5 агъзур, Сулейман Набиеваз (ада 33 балл къазанмишна) 3 агъзур манатдин къадарда аваз кьилдин пишкешар гана.

Алатай йисара хьиз, цини олимпиада тешкилуни ва кьиле тухунин кIвалахда СтIал Сулейманан райондин администрацияди ва образованидин управленидини еке куьмекар гана. Гъалиб хъайи аялрив шабагъар “ИНТЕХСОФТ” ООО-дин общественностдихъ галаз кIвалах тухунин рекъий векил Къудрат Алиева вахкана.

Абдул АШУРАГЪАЕВ

Хванахавал чи халкъдин хъсан адетрин ирсинай я. И ихтилат гъадакай физва.

Зи члехи бубадин девир къенинди хътин ачухди, мублагъди тушир. Къунши хуърериз мугъманвиле, мехъеррик клавачи-клавачи фидай. Къе хъиз, гъар са квалемашин ва я маса улакь авачир. Са тлимил яргъл чкадай йиф тавуна кхвез жезвачир. Ажеб тир виринра танишар, мукъва-квилияр, ярар-дустар авайтла. Бязи вахтара гъа мумкинвални жедачир.

Зи члехи бубани баде пенсиядиз фидай вахт хъанвай. Арза-ферзе, чар-цлар гваз райондиз фена кланзавай. Пенсийрин отделеиз. Бубадални бадедал нубат къведалди къве кас амаз, нисинин тлуьнин вахт алукъна. Нубат вилив хуъзвайбуруз идарадин къуллугъчи, са сятдилай кваллах башламиш хъжеда лагъана, са гъиниз ятлани фена. Нубатдин вилик квай вад-ругуд кас санизни фенач. Абуру, багъламайрикай худиз, чпиз фу-затлни тлуьна. Бубадини бадеди абурухъ галаз чпин фуни ниси дадмишна, ядни патав гвай крандай хъвана.

Са сят алатайла, идарадин къуллугъчияр пайда хъхъана. Абуру чеб гуъзлемишай агъалияр тади гълда къабулиз башламишна. Бубадини бадеди чпин кваллах куътягъайла, зулун йикъан рагъ акланвай. Са тлимил югъ аламай. Къарини къужа тадиз рекъе гъатна, клавачи-клавачи. Залан жезвайтлани, маса чара ава-

никулрин йикъар акъуддай. Квалах авачир вахтара, кимерал физ, дустарихъ галаз суьгъбетривди вахт кечирмишдай. Амма нубатдин сеферда хтай хъуьтлуьн каникулриз бадедивай дах райондиз тухун тавуна акъвазиз хъанач. Лап гежеж дахди заз ахъаяйвал, цийи танишари абур хушдиз къабулна. Вич таниш хъайи Алиди члагъандик ванни кутуна, гъвечли вахари гагъ къилди-къилди, гагъ къведани санал халкъдин маниярни лагъана. Са гафуналди, хушдиз къаршила-мишун са гъвечли шад мярекатдиз элкъвенай.

Таниш хъайи къве хизандин, гъа жигъетдай яз Алидинни зи дахдин дуствал къвердавай мягъкем жез башламишна. Гатун вахтунда зи члехи бубадини дахди къвед-пуд юкъуз Алидиз веъер ягъиз куъмекарни гудай, кудай цлам-кларасдин патахъайни Пери клевера твадачир. Дуъз лагъайтла, Алидизни акъван вахт жезвачир: ДГУ-дин студент хъанвай гъадакайни.

Дахди ДГУ акъалтларна, хуъре дидед члалан муаллимвиле квалахиз башламишна. Члехи бубадин майишат виликди физвай. Мал-къара артух хъуникди бадедин крар яцла гъатзавай, гъавилей адаз гила куъмек герек хъанвай. А куъмекни зи дахди, клелна куътягъайла, гъида лагъана разивал гайи свас тир. Свас гъун, бадеди ахъагъайвал, адан рикелни алачир. Акъуллу, гуърчег, кваллин-къан рушар хуъре гзаф авайтлани, дахди абурукай садални вил эцигзавачир. Амма са юкъуз дах ачух хъана:

- Ваз вуч аватла чидани, диде. Гила за ваз зи сир ахъайда. Зи дуст Алидиз Алимат твар алай вах ава.

- Ваз ам хуш яни, чан дидедин?
- Заз ам фадлай хуш хъанвай. Ам вични рази я. Исятда ада Дербентда клелзава. Духтур жеда адакай. Амайди са йис я. Гаф-члал кутаф фейитла, жеда.

Бадеди гададин ихтилатдикай бубадиз лагъана. Кар яргъл веъенач. И ван хъайи са гъафтедилабур къведни райондиз Перидин кваллиз акъатна. Гележегдин зи диде Алимата вичин дидедиз чпин гиссерикай ахъайнавай къван.

- За куън фадлай вилив хуъзвай, - акъатна рушан дидедай.

- Агъ, Пери, Пери! Гилалди вун гъикл кисна акъвазна? - акъатна бубадай.

- За вуч лугъудай? Адетралди, сифте гаф куьди хъана кланзавай къван, - рахана Пери.

Лазим тирвал, мал-меслят авуна, бубани баде кваллиз хтана. Хтайвалди, бадеди лагъана: "Къужа, яргъл веъена кландач. Амукай хуърек рекъида, ашдизни члал чир жеда".

- Ваъ, къари, чна акл жедайвал ийидач. Гаталди амайди къве варз я. Муаллимризни отпускаяр жеда, студентриз - каникулар, - лагъана бубади. Бадени рази хъана.

Гад алукъна. Фадлай гъазур хъанвай члехи бубади мукъва-кили, хуъруьнви-яр галаз рикел аламукъдай хътин мехъер авуна, вичин хциз, (зи дахдиз), гъа вичиз кландай свас гъана - зи диде. Къве йисни алат тавунмаз, Аллагъди заз экуь дуьнья ачухна, нефес гана, къисмет тайинарна. Гила Перидикай заз - баде, Алидикай - халу, Севилакайни хала хъана.

Са къадар йисар алатна. Члехи бубани, бадеярни рагъметдиз фена. Чунни члехи хъана. Гъар сеферда члехибурукай ихтилат кватайла, халади бубадин гафар рикел хкидай: "Гила, Пери, чун чаз чир хъанва. Хванахавал геъеншарна кланда. Гъич са куъникайни чна куън магърум яз тадач. Чаз рехъ къалурдай гъед куьклубнайди за гъисснава. Чун, лезгияр, гъахътин инсанар я. Регъимлу".

Ингъе квез хванахавал... Сифте - гъакл танишар, са вахтунилай гъихътин мукъва-квилияр!..

Азедин ЭСЕТОВ,
Дагъустандин халкъдин духтур

Пакизатан Рамазан

Трубкадай сес акъатна. Рахазвайди итим тир. Заз ам танишди хъиз авай, амма вуж ятла, якъин тайинариз жезвачир.

Ада завай М.Гъажиеван "Урус члаланни лезги члалан словарь" гъикл жагъуриз жеда-тла хабар къазвай. За жаваб гана, гуьгъуьнлай жечни, гуьрметлуди, вун вуж ятла заз чирайтла, - тлалабна за.

- Зун Рамазан я.
- Захъ таниш Рамазанар хейлин ава. Вун гъи Рамазан ятла, яраб?
- Зун Пакизат Фатуллаевадин Рамазан я. Трубкадин къве къилени гурлу хъуьруьнрин сесер гъатна.

- Гада, - тагъкимарна за ам, - къенлай къулухъ вакай ихтилат кватайла, "Пакизатан Рамазан чидачни?" лугъуда гъа!..

Рамазана ашкъидалди разивал гана. Пакизат Фатуллаева, бажарагълу шаир хъиз, яргъл вахтунда "Дагъустандин дишегъли" журналдин редакторни хъайи, баркалладин таж къилел алаз уьмуьр тухузвай чи руш я...

Тади квай баде

2016-йисан октябрдин юкъвара чи родомда Мердали Жалилован гададин суса чпин мукъва-къилийриз цуьк хътин са руш-бала багъишна.

Баладин дидедик тади акатна, вичин куьрпедиз ачух дуьнья къве гъафтедин фад ачухна, гъавилей бицкеказ тлимил азият гузвай. Ам кваллиз ахъайдай югъ тайинарун са къадар четин акъвазнавай. Ятлани дидени буба за секинарнай, вири жавабдарвал жуван хивез къачунвай.

Пуд-къуд югъни алатнач, Мердалиди зенг яна:

- Духтур, гуьрметлуди, зи папак тади ква, адаз хтл кваллиз кхведай югъ чир хъана кланзава. Кар анал ала хъи, рушак лишан кутадайбур майдандиз акъатнава, абуру тайин жаваб вилив хуъзва.

Зун гъавурда акъурвал, абурун жавабдарвал члехиди я. Чара хъанач, пакадин

Тегън МЕГЪАМЕДОВ

Куьн я, гъерер туш...

Махачкъала шегъерда клелзавай вахт тир. Са нянихъди, эхиримжи сеансдиз билетар гъатай зун "Комсомолец" кинотеатрдиз кинодиз килигиз фена. Кино куътягъ хъайила, вирида кваллиз хъфиз тади ийизвай, вахтни геж хъанвай. Рекъик улакь кумаз кваллиз агакъун фикирда аваз, залдай тадиз экъечлиз кланзавайбурукай сада, вичин вилик квай, мажалдикди экъечлазай (мумкин тир ам мукъварал яшамаш жезваз хъун) гадада гъилер эцяна, вилик физ алахъна. И квалах бегенмиш тахъай гадади:

- Квевай явашдиз физ жезвачни, эцягъ вучиз ийизва? Гъерер! - лагъана ада хци ванцелди.

И гафарин ван атай тади квайди акъваз хъана, элкъвена, киклииз гъазур хъана:

-Чун гъерерин суьруь туш, итимар я, чун инсанар я!- лугъуда ада, хъел кваз.

Мажалдикди физвайда адаз яваш синалди жаваб гана:

- Хъурай, я стха, мад сеферда инай гъа-къикъатда суьруьяр фейитлани, за гъерер фена лугъудач, за итимар фена лугъуда.

Пуд къаз

Гатун чими ракъинизни килиг тавуна, вичин хизанни галаз, цийиз эцигзавай клалерал квалах авуна, кваллиз кхвезвай Алимерденал вичин вахан итим гъалтна.

- Яда, ша илиф, иранстха, са тлимил ял ягъ жуваз. Зазни са дуст кланзава, сад алабардайвал, къулални са къаз ала, бес тахъайтла, туклуна, мишъна эцигнавай къвед мад ава, чаз бес жеда, ша буюр!

- Ихътин гъил захъ езнедиз гъикл ваъ лугъуда, - лагъана, Алимерден езнедихъ илифна.

Са арадал къван ацукъна, са шумуд шуьшени ичли авурдалай къулухъ, юкъуз

юкъуз за дидени бала сагъ-саламатдаказ кваллиз рекъе хтунай...

Бегенмиш хъайи

меслятар

2017-йис алукънавай. Суварин йикъар тир. Хумадиз сувар хъанай-хъаначир чидайди туш. Амма заз жуван амадаг Мердали акунвачир. Зенг ягъайла, вичиз уьгъуьйри, гъа виликан йикъара хъиз, тади гузвайдакай ва ифинни алайдакай хабар гана.

Са 2-3 йикъалай за мадни зенг яна. Жавабди зун, гъа виликдай хъиз, мадни шадарнач.

За жуван амадаг тагъкимарна: вуна зи мецелай Раиятаз (М.Алидин юлдаш) лагъ: эгер адан итимдин гъалар икъван йикъара къулайсуз ятла, вичик тахсир къа. Кефсуздаз лазим саягъда ада къуллугъ тийизвайди, итимар тлебиатди назикбур яз халкънавайди ва абуруз къетлен гелкъуьн кланзавайди лагъ...

Мердалидилабур артух зи меслятар кайванидиз бегенмиш хъанвай... И сагълугъ чна санал чуьхвенай...

Зал бурж ала

Диоген Синопский дегъ заманадин грек-рин философ тир. Ам вири лезетрикай пегъриз хвена, абурукай къулухъ хъана, ата-бубайрилай амай сивай-сивиз чклэй къисайра кхъенвайвал, челегда уьмуьр тухвана, дуьньядилабур хъфейди яз машгъур я.

Са гъихътин ятлани тахсирдай ам къуна, гъилер-квачер кутлунна, гъатта агъуламишдай рабни яна, тарагъаждиз акъудун патал гъазурнавай.

И арада адай тлалабдай жуьредин гъарай акъатна: "Зал флан касдин са клек бурж ала. Ам вахкудай мумкинвал гайидалай къулухъ зун куь ихтиярда ава".

- Архайин хъухъ, ви бурж вахкун за хиве къазва!..

Жаллатлдин ван хъайила, Диоген секин хъана, вичин чан къачудай ихтияр гана...

Бурж яман затл я. Ам алайди а дуьньяда-ни секин жедач лугъуда...

квалахна галат хъанвай Алимерден къарагъна, езнедиз, вахаз чухсагъул лагъана, вичин кваллиз хъфена. Хизанар ксанвай. Амма диде квалле авачир.

Диде гинава лагъана хабар къурла, адаз жаваб гана:

- Ам фадлай квалем авайди туш. Къе нянихъ, вири хтана, анжах пуд къаз хтанач, ам гъабурухъ къекъвез фенва...

Пуд вил авай Азим

Дагъдин хуьруьн къилихъ галай муькъвэй экъечлна, къилел агакънамазди, мотоциклетдин худ ххахъна, акъваз хъана. Улакьдал алай пудни, халуни къве хтл, эвичлна, улакь туьклуб хъийиз эгечлна.

Гъа и арада агъадихъай къве кас пайда хъана. Вилик - къилел еке къерехар галай тлес алай къакъан буйдин итим, гъадан гуьгъуьналлаз, клулални чемодан алай, паб къвезвай. Аквар гъаларай, мехъерик физвайбур тир. Вучиз чна гъакл гъисабна лагъайтла, им киш югъ тир. Гъа вахтара мехъерар къве юкъуз, киш ва базардин йикъара ийизвайди тир.

Яваш-явашдиз абур гадаяр алай чкадал агакъна. Вилик квай итимди, акъвазна, улакьдал алахънавайбуруз салам гана:

- Ассалам-Алейкум, гуьрметлубур!
- Ва-Алейкум-Ассалам, халу, - жаваб гана жегъилри.

Сада-садавай жузунар ийиз башламишна. Мадни и халуди жегъилривай, абур гъинай ятла ва нин гадаяр ятла, иниз гъикл акъатнавайди ятла, чирна.

- Я чан хваяр, куь дахдини за Котур-тепеда санал квалах авурди я. Са вил авай Азиман гадаяр тушни куьн?

Гъвечли гадади, геждалди фикир тавуна, и халудал адаз къвезвай жаваб агакъар хъувуна:

- Ваъ, халу, чун пуд вил авай Азиман гадаяр я.

Риклел аламай

(*Хванахвавиликай*)

чир. Хтана кланзавай. Цлуд верс ацукъиз-къарагъиз атлун фикирдиз къачуна абуру. Къилинди, кар туьквөнвай, абурун риклер секин хъанвай.

Райондай са версиниз къван хтанвай. Гъава къайивилихъ дегиш жез эгечлна. И арада зулун куьлуб чиг акадна, яваш-яваш ам къати жез башламишна.

- Икл жедач, къужа, - лагъана бадеди.
- Йиф я, вични кжежей. Ада чаз инсафдач. Чун адахъ галаз бягъсиниз экъечдай яшара авач.

- Гила чна вуч ийида къван? Гъиниз фида? Чидай касни авач эхир.

- Гъикл вучда? Элкъведа. Сад лагъай кваллин вар гатада. Клевем гъатзавай чахъ амайди са рехъ я - къулухъ элкъуьн.

...Бубани баде сад лагъай кваллин кайваниди шаддиз къаршиламишна. Пуд аялни клавачел акъалтна. Абурукай члехида, гадади, бубадин къуьнерихъ галай фуфайка къачуна. Ламу хъанваз акурди ада ам пичинин турбадин са къвалахъай янавай хкунихъай куьрсарна. Бадедин аявални гъвечли къве руша чпивай жедайвал авуна. Кайваниди тадиз пичиниз кларасар хъивегъна, чайдан къулал эцигна...

Бадеди Перидиз чеб райондиз акъатунин макъсатдикай лагъанай. Мадни ада къве кваллини къенин йикъалай гъамиша дуствилин алакъайра жедайдакай ихтилатнай. Ахпа къве патайни къисметрикай, яшайишдикай, къилин мурадрикай авур ихтилатар йифен лап геждалди давам хъанай.

Пакаман нагъарар авур къарини къужа, кваллинбуруз сагърай лагъана, рекъел экъечлна. Ихтилатри ягъалмишарнавайбуруз вахт гъикл акъатнатла чир жедалди, абур агъадихъай атай "Дербент-Ахцегъ" автобусди хуьруьн лап кланел къван агакъар хъувуна.

Бадедин рикляй Перидин хизан акъатнач. Мукъвал-мукъвал ада а гуьрмет авуниз лайихлу инсанрикай ихтилат веъедай. Къуншийрин папаризни, хъарик акъатайла, цийиз хъанвай танишрикай суьгъбетардай...

* * *

Зи дах ДГУ-дин студент тир. Ам саки квалем жедачир. Хтайлани, кваллин кваллахра бубадиз куъмекар гуз, вичин ка-

ГАЗЕТ КІЕЛЗАВАЙБУРУН ДАФТАРРАЙ

Гъажимирзе АСЛАНОВ

Гъалибвилин
чІехи сувар

Гъалибвилин чІехи сувар,
Мягкем авур халкъдин лувар,
ЯхцІурни вад йисан гатфар,
Чи тарихдин рагъ я хъи вун.

Яракъ къуна гужлу гъиле,
Ругъдин къуват - даим рикле,
Диде-ватан четин бере,
Къаних душман туна чиле.

Чапхунчийрин акъатай вил,
Къирмишиз кІан хъана чи чил,
Эхирдай чеб, агъузна къил,
Есирвилиз аватнай хъи.

Цавай чилел гуьллейрин хар,
Ватан хвейи игитрин тІвар,
Гъар са касдин накъварин пар -
Гъалибвилин чІехи сувар.

Сталинграддин гъар са кІвале,
КичІ чир тахъай Брестдин къеле,
Ленинграддин каш-мекъ къене
Чи риклерай акъатдач гъич...

Москва хвейи къегъалрикай
Виклегъвилиз авач куь тай,
Курскдин вилик - женгерин цІай,
РикІел хкин гъар садан тІвар

Кавказдин вар ахъай тавур,
Агъзур шегъер азад хъувур,
Рейхстагдал - пайдахдин нур,
Чи халкъдин дамах я хъи вун!

Шумуд игит, эцигна чан,
Терг авуна душмандин тан,
Азад хъийиз гъар са инсан,
Гъалибвал къачунай хъи.

АлатнатІан шумуд йисар,
Эбеди тир цІаюн нурар,
Баркалладин зурба гъунар -
Гъалибвилин чІехи сувар!!!

Абидин КАМИЛОВ

Игитвилиз рехъ
ачух я

(2015-йисуз террористри
тама залуквиле къунвай са хи-
зан азад авуна, вичин намус маса
тагана, гъахъвал патал чан
къурбанд авур ва вичиз Россия-
дин Федерациядин Игит лагъай
чІехи тІвар ганвай къегъал лез-
ги хва рагъметлу БАТМАНОВ
Зейнудин Лукмановичан экуь
къаматдиз бахшзава)

Садни хазвач игитар яз дидейри,
Игитвилиз рехъ ачух я уьмуьрда.
Лугъудайвал чи бубайри,

бадейри,
Къегъал хва гун - им Худадин
эмир я.

Сад Аллагъдин эмир яз,
чи халкъариз
Шарвилияр ганай четин

вахтара.
Герек чІавуз тешпигъ хъайи
дагълариз,
Вил тахъай гъич мас(а)да гудай
бахтунал...

Къе душманрай къил акъудун
четин я,
Чакъалар хъиз чІанавай

тамариз.
Багъри касни рекъиз абур
кІвачин я,
Са ни ятІан(и) гайи буйругъ
тамамриз.

А "чакъалар" вал гъикІ гъалтнай,
Зейнудин,
Тамун абур, хуьруьн сабур
хуьзавай?..

Маса хизан хвена, гъаКІни иман,
дин,
А душманрин чІуру ният чизавай...

Лезги намус, на тухумдин тІвар
хвена,
Чанни гана, рей ганач на
душмандиз...
Несил патал адалатдин кар хвена,
Тамай къевезва билбилдин ван
пашман тир...

Эхъ, девирар, атайди хъиз, хъфида,
Чи игитрин тІварар чпел кхъида...

“Куьредин билбил”
(Композитор Сейфулагъ
КЕРИМОВАН экуь ругъдиз)

Уллу-Гъетягъ - хайи хуьр ви бине
тир,
Гъамиша ваз виридалай вине тир.
Къветеринни билбилприн ван япара
Аваз кватдай пакамахъ вун ахварай.

Хуш нагъмайрин сесери рикІ
къарсурна,
Абурукай симфония гъазурна.
Чи чІалариз хуш авазар туькІурна,
Манидаррин рикІера цІай
куькІурна.

“Лезгинкадин” къуьлрални гъана
ранг,
Вахт тахъанмаз, цІвелериз ви яна
жанг.

Йиф-югъ талгъуз, халкъдиз
къуллугъ авуна,
Къакъатна вун, чаз акуна-такуна...

Ни лугъуда вун амач чи арада?
Гъар межлисдал чун, ви тІвар къаз,
рахада.

Нурлу гъед тир музыкадин цавара,
Ви бажарагъ ви манийрай аквада...

Атайди хъиз, асирарни хъфида,
Чи къегъалрин тІварар чпел кхъида.
“Куьредин билбил” -
Керимов Сейфулагъ,
Эбеди яз тур вуна чаз, Сад Аллагъ!

Шихмегъамед АГЪМЕДОВ

Дагъустандин
игитриз

Игит хварай Дагъустандин,
Куьн рикІер я чи Ватандин.
Душманриз кІур гузва куьне,
Такабур къил къуна вине.

Лезги, авар, табасаран,
Квез лап багъа я чи Ватан.
Дуьнья хъун патал авадан,
ЧІуру миллет квез я душман.

Ватан патал чанар гайи,
Куьн игитар я чаз вири,
Чи рикІера хуьда вири,
Баркалла квез, Ватан хвейи!

Зун акъвазда къе метІерал
Дидейрин вилик майдандал.
Къегъал хварай багъиш авур,
Чи Ватандик лувар кутур.

Мукаил АГЪМЕДОВ

Ватанни, дидени чІал

Ватан! Ругъдин гъарай я вун
дидедин,
Гъай тагана гъикІ акъвазрай
рухваря?
Рекъидалди буржлу я ваз -
Меккадиз,
Са ви накъвар хуьда кІеме - багъаяр.

Вун диде я ва ачухай къисмет я,
Къисметдикай къил къакъуд жен
бес мегер?

Са ви чилел кІвал хъана захъ -
женнетда
Бес кІваликай катиз женни,
таз рекъер?

Зун кесек яз амуькъиз хъуй
чилел ви,
Гъурбатда сур цуьквер алаз
жедалди.

Гар яз хъурай цавуз мукъва
синел ви,
Къариблукъда уьмуьрлукъ рикІ
шедалди.

Къакъан тир ругъ, дидеди заз
багъишай,
Бес шабагъдиз “ваъ” - лугъудай
бала жен?
Зун ви лекъ я, къузгъунрин мугъ
пумишай
Дагъларин шагъ леш недайдаз
ала жен?

Терг хъана зи лайлайдин чІал
къепІинин,
Пак Ватанда маса халкъдин
чІал тахъуй.
Ша, балайриз ругъдин хуьрек
ширинрин,
Дуьньяда чохъ миллет квахъай
гъал тахъуй.

Ватандин сес дидед чІал я
инсандиз,
Ягъ, намус хъиз агакъарин
несилрив.
Лекъ яз хана, лекъ яз хъфин
яргъандик,
КІула авай гунагърин пар
къезилприн.

Нисрет ИСМАИЛОВ

Хуьруьз хтайла

РикІ шад жеда, кефи къумбар,
Хайи хуьруьз хтайла.
Квахъда къайгъуйринни амбар,
Мугъман кІвализ атайла.

Мирес-варис, къуни-къунши,
Зарафатрал илигна,
- И мугъман чаз таниш тушни? -
Лугъуда, чиниз килигна.

- Я чан дуст кас, ваз хвашкалди, -
Лугъуз, къужахра гъатда.
И макъамда, вун чІалахъ хуьхъ,
ШейтІанни иблис катда.

Шадвал давамардай суфра
ЭкІя жеда гъаятда.
Ашукъдивни жеда сафа,
Ягъиз, къуьлиз са къатда.

Азиз Ватан

Чил фу тир заз, хуьр - къафун,
Мана-метлеб гъар гафун.
ТІуьн тавуна, тух - руфун,
Ви чилел, азиз Ватан.

Хайи дидед къужахда хъиз.
Ви чимивал пайда низ
Зи дердияр жезва куьз
Вун акваз, азиз Ватан.

Къудкъанни къуд къегъалди,
Ваз багъишна чан чпин.
Вири халкъдин мецелди
Ваз алхишна хуш риклин.

Ша, гуьзел гатфар

Ша, гуьзел гатфар, ша, гуьзел
гатфар!

Гъаз чилериз цІийи либас,
АлукІрай къилляй-къилиз къацу
атІлас...

Шад мани лугъуз, билбил къугъваз,
Лезги лекърен зиреквал дамарра
аваз!

Ша, гуьзел гатфар, ша, гуьзел
гатфар!

Азиз вахт, гъахъ лезгийрин
рикІериз,
Гъар инсандиз гъваш цІийи бахтар,
Беьерлувал пай ая чи никІериз...

Ша, гуьзел гатфар, ша, гуьзел
гатфар!
Юзура чил, авуда ам ахварай.

Килиграй къуд патахъ, ахъайна
вил,
Рагъул ятар гъикІ авахъзаватІа
архарай...

Ша, гуьзел гатфар, ша, гуьзел
гатфар!
Килиг чи багълариз, салариз.
Худдик кутур виринра къизгъин
кІвалах,
Малдарар экъечІрай дагълариз...

Суракъ гана

Тарцин хилел билбилди мугъ хразва,
Манийралди кІубан ийиз зи гъаят.
Вун къакъатна, эхир зи рикІ цІразва,
Мад мус ахквада лугъуз ви къамат.

Билбилди заз манидалди
лугъузвай,
Вун галай пад айгъамралди
къалузвай.
Зи рикІикай хабар хъанвай а
нуькІрез,
ЧивчІивна, суракъ гана,
хуььрез-хуььрез.

- Вун къизилгуьл жемир, дувулдай
атІай,
Яр хквез рекъева Шеки патай.
Цуьквер цуз на яр хкведай
рекъерал,
Хар хъай накъвар такурай ви
вилерал...

Гуьлжагъан
МИСРИХАНОВА

Ватан

Къисметди зун акъуднава
яргъариз,
Хайи чилел кІвачин гелер туначир.
Зи фикирар мад хъфизва
дагълариз,

Къве гъиливни куьз за абур
къуначир!
Са чил я им, са варз я им, са рагъ я.
Жумартвилив чим-экв гузвай

рекъиз зи.
КІвал, веледар, хизанни заз са
бахт я,
Хайи къулан чим бес жезвач
рикІиз зи.

Тахъайвиляй зи Ватандин
къадир заз
Риклин кІусар элкъевезва хъи
накъвариз!
Дарихвили лугъузва къе есир заз,
Темен гудай къе за хайи
накъвариз!

Чи къисметри, гуььлуьз физвай
вацІу хъиз.
Хабар такъаз, чун тухузва яргъариз.
Вахт хъайила, патав къевез, куз,
гъа цІу хъиз,
Ажалри ял хъийизва чун
дагълариз!

Зун дуст хъуй ваз

Нин фикирри къунва рекъер?
Куьз фад хъана чІарар рехи.
Ни туна, лагъ, ви рикІел хер?
Дерт хъанвани тежер эхи?

Лагъ, куьз хуьькъвек кутунва гъил,
Таб хъанани муьгъуьббат ви?
Вав ахъайиз туначни вил,
Хар хъиз атай мусибатди?

Тахсир вид туш, хабар я заз,
Ваз килигнай катран вилер.
Михъи рикІе акъурнай цаз,
Агатайла кІанивилер.

Къай авани ви хуруда,
Саврухри къе къунвани рикІ?
Вак тахсир ква гъикІ лугъуда,
Гъа вун хъиз зун хъанва гъарикІ.

На муьгъуьббат турла хъиле,
Ам, хъел хъана, къакъатнани?
Къизилгуьл цуьк къурла гъиле,
Адан цацар агатнани?

Акъвазда зун вал вил алаз,
КІанивал чав агатдалди.
Шад вахтарик умуд кутаз,
Пашман гъиссер къакъатдалди.

Эвера заз, тур зун рикІе,
Ялгъуз тадач, атана, за.
Къисметди къе а ви рекъе
Тунвайди зун къатІана за.

Куьз сефил я, це са жаваб,
Гъинва кІан хъун къиметдик
квай?

Дуьнья михъиз хъайила таб,
Бейкеф жемир къисметдикай.

Лагъ вири заз на хъайивал,
Ви метІерал суьт жеда зун.
Гуз тахъайтІани кІанивал,
Ваз вафалу дуст жеда зун.

Мус къведатІа шад
ийидай хабарар?

ЦІигел я зун гъал шад жедай
хабаррихъ.
Гъикъван хъурай яб гуз туькьуьл
тапаррихъ?
КІанзава заз ван жез бахтлу
инсанрин.
Эвер гунар, анжах уьмуьр
хъсанрин!

Чилерилай квахъна лугъуз
COVID-ни.
Яшар хъана, фена лугъуз,
къейидни.
Жагъанва лугъуз духтурриз
дарманар,
Вири азарар хъийидай хъсанар.

Хуш туш заз гъич гъиле къун
пис яракъар.
Кавхаяр - бул, къанун тежер
алакъар.
Гукуматар гъиле къуна фидай
кас,
Дявекар ваъ, хъуй ислягъвал
хуьдай кас.

Сефил жезвай дидеяр чи
йикъера
Мус акурай мехъерик физ,
рекъера?
Пак михъи дин ругъда авай
къалуриз
Мус чир хъурай, гъикъван хъуй ам
къацІуриз?

Вич хуьзвай кас, масадан,
къул чукІуриз,
Вичиз муьтІуьгъарзава,
гъуд юзуриз.
Гъар миллетни са инсан я,
са чан я,
Кашар, мекъер, къиникъар
заз такІан я.

Хуш туш ихътин хабарар
заз са кІусни,
Интернетдай татурай ван
са къузни.
Дуьньяда чаз уьмуьр жезвай
тІимил вахт,
Гъар са касди лугъурай заз ава
бахт.

Туькьуьлвилер, дердер лагъ мус
тІимил хъуй?
Иви хъваз, беьгер гайиди гъи
чил хъуй?
Вахтни зулун сефил я,
къеж агудиз.
ГъикІ женг чІугван, и залан вахт
алудиз?

Куь ихтиярар

Такьатар къачуниз талукъ яз

Универсальный пособие тайинардайла, хизандин гьар са нефесдал гьалтзавай юкьван къазанжи гьи муддатда гьисаба къазва?

Са нефесдал гьалтзавай юкьван къазанжи гьисабун патал хизанда авай вирибурун къазанжияр (гьисабунин тайин муддатдин сергьятра аваз) санал жем ийизва. ИкI, арадал атай къазанжидин умуми къадар 12 вацраз ва хизанда авай ксарин къадардиз пайзава.

Гьи варцарин къазанжи фикирда къазватIа, гьа кар гьикI тайинарда?

Республикадин МФЦ-дин килин ида ради хабар гузвайвал, универсальный пособие патал гьисаба къазвай муддат ихьтинди я: арза вугузвай вацралай вилик квай варз фикирда такьуна, амай 12 варз. Месела, пособие къачунин гьакьиндай 2023-

йисан майдиз арза вугайтIа, 2022-йисан апрелдилай 2023-йисан мартдалди хизандихъ хьайи къазанжи фикирда къазва. Агъадихъ галай таблицадиз фикир це.

АРЗА ВУГАЙ ВАРЗ	ГЬИСАБУНИН ВАХТ
Январь 2023	Декабрь 2021 - ноябрь 2022
Февраль 2023	Январь 2022 - декабрь 2022
Март 2023	Февраль 2022 - январь 2023
Апрель 2023	Март 2022 - февраль 2023
Май 2023	Апрель 2022 - март 2023
Июнь 2023	Май 2022 - апрель 2023
Июль 2023	Июнь 2022 - май 2023
Август 2023	Июль 2022 - июнь 2023
Сентябрь 2023	Август 2022 - июль 2023
Октябрь 2023	Сентябрь 2022 - август 2023
Ноябрь 2023	Октябрь 2022 - сентябрь 2023
Декабрь 2023	Ноябрь 2022 - октябрь 2023

Дармандин набататар

Зигил

Чехи алим А.Гульмегьамедован баянрин гафарганда къалурнавайвал, “зигил” гафунихъ чи чIала са шумуд мана ава. Чи дуьшуьшда “зигил” тарал (месела, муьткверрал, шамагъажрал) жедай затI (урус чIалал - “шишка”) я.

Шамагъаждин цийи зигилар дегь девиррилай дармандин такьатдин еринда ишлемишзава. Кьилди къачуртIа, зигилар цинга (С витамин бес тахьуникди пайда жезвай азар), бронхит, верем ва мекьвилелай акатзавай азарин, жалгъайрин тIалдин аксина таъсирлу такьат яз ишлемишзава. Иллаки Сибирдин агъалийрин арада шамагъаждин таза зигилар машгур тир. Халкъдин медицинадал машгур тIебибрини зигилар хийирлу яз гьисабзавай, абурукай жевгьер (настойка), мурабаяр, мелгьмар гъазурзавай.

Цацар хьтин пешер алай тарарин зигилар къвед лагъай йисуз бегьем жезвай ва кIалуб дегшарзавай хилер я. Къвед лагъай йисуз кьуру гарун таъсирдик зигилар ахъа жезва. Амма сагъардай дармандин

еринда зигилар анжах тазазмаз (цийи, къацу вахтунда) кIватIна кIанда. Абурук кьетIен жуьредин сагъардай таъсирлувал авай “живица” лугъудай шкъакъ кIа. Гъавилляй зигилар кутуна гъазурнавай цикай давление авайбуру, кIарабра тIал гьатзавайбуру хийир къачузва.

Пешекарри тестикъарзавайвал, шамагъаждин зигилрин бинедаллаз гъазурзавай такьатри тайин дережада инсультдин аксинани таъсирзава. Набататдин инал кьейднавай ерияр алимри илимдалди субтунава.

Шамагъаждин зигилрик ихьтин такьатар кIа: эфирдин ягъар, фитоцидар, шкъакъ хьтин кислотаар, са жерге витаминар (В, А, К, Р, С), крахмал, минеральный келер ва масабур.

Пешекарри тагькимарзавайвал, гьатта халкъдин медицинадин такьатарни жавабдарвилелди, абурун виже текьвервилин, акси лишанар фикирда кьуна, дуьздаказ ишлемишун чарасуз я. Месела, дуркIунрихъ галаз алакьалу тайин азарар авайбуру зигилрин дарман мукъаятвилелди хъвана кIанда. Яшлугуруни тайин кьайдайрал амал авун герек я. РикIелай ракьурна кIандач: гьар са дармандикай хьиз, зигилрикайни анжах пешекаррин меслятрал амал авуналди, гъабурун теклифар фикирда кьуналди хийир къачун эвелни-эвел важиблу я.

Къез чидани?

Бахрейндилай итижлу делилар

- Бахрейн островдин гьевчиIа государство я. Ам Азияда (Персидский заливда) ава. Меркез - Манама.
- И уьлкведин умуми майдан 766 квадратный километрдилай ибарат я. Москва шегьердин умуми майдандив гекьигаитIа, Бахрейн саки кьуд сеферда гьевчиIа я.
- Бахрейнда 1 миллионни зур къван агъалияр яшамиш жезва.
- Уьлкведа араб чIал килинди я.
- Бахрейн Азиядин виридалайни гьевчиIа уьлквейрикай пуд лагъай чкадал ала. Адалай гьевчиIа Бур Сингапур ва Мальдивар я.
- И уьлкведиз Саудовский Аравиядин Эль-Хубар шегьердихъ галаз улакьрин муькъуьн алакьа ава. 25 километр алай и муьгь 1986-йисуз Саудовский Аравияди туькIуьрна. И муькъвелей суткадин муддатда 25 агъзур машин ахъайзава.
- Бахрейндилай аслу тушир государство хъана 50 йисалайни тIимил я.
- 1971-йисалди Бахрейн Англиядин таждин проекторатдик квай. Гъа и йисуз государстводи аслу туширвал малумарна.
- Бахрейн араб уьлквейрикай виридалайни гьевчиIиди, амма девлетлуди я. Анин экономика нефт, тIебии газ, алюминий ва гевгьер худзавай чкаяр аваз хьуни хкажзава.
- Государстводин милли пул бах-

рейндин динар я. Вилик вахтара ана Индиядин рупий кардик квай.

- Килигуниз лайихлугурукай сад “Уьмуьрдин тар” я. Тажуб жедай кар ам я хьи, цин чешмеяр авачир кьумлух чкада текдиз акациядин тар экъечIиз 400 йисалайни артух я.
- Уьлкведин мулкара Америкадин военный база ава.
- Дуьньядин лап чIехи мискинрикай сад Бахрейнда ава. Ана гъа са вахтунда ибадат ийидай 7 агъзурдалай гзаф ксар гьакъзава. Мискиндин майдан 6500 квадратный метрдилай ибарат я.
- Исламдин къанунрал амалзавай уьлкве тирвилляй Бахрейнда ички квай затIар хьун ва абур маса гун къадагъа я. Ички гьатта туристрини къадагъа авунва.
- Бахрейнда сиясатдин партияр къанундалди къадагъа авунва.

Спорт

UFC-диз - мягъкем кам

КАКАХЪАЙ ЖЕНГЕР

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

7-майдин йифиз Америкадин Нью-Джерси штатда какахъай единоборствойрай кьиле фейи UFC 288 турнирда (дебютдин бягьсина) машгур спортсмен, вичин ерибине Къасумхурелай тир Икрам Алискерова, америкави Фил Хоус сифте раундда нокаутдиз ракъуруналди, инанмишвилелди гъалибвал къазанмишна. Аферин!

Икраман 30 йис я. Ада хайи хуьре стхаяр-чемпионар тир Къурбановрин гъилик сифтегъан вердишвилер къачуна. Эхиримжи йисара ада Махачкъалада, гьакIни Америкада вичин устадвал хкажзава. Ф.Хоусахъ галаз кьиле фейи бягьсиниз ада хайи республикада гъазурвал акуна.

Чи ватангьлиди какахъай единоборствойрай “чIехи спортда” вири санлай 14 гъалибвал къазанмишнава. Баркалла, вахъ мадни чIехи агалкъунар хьурай, Икрам!

Рикел хкин: алатай йисан сентябрдиз Dana White'S Contender Series турнирда бразилви М.Сузадал кимур - гъилиз тIарвал гудай кьайда - ишлемишуналди гъалибвал къазанмишунай чи ватангьлиди UFC-диз - какахъай единоборствойрай бягьсер тухунал машгурл жезвай спортдин виридалайни чIехи ва кесерлу тешкилатдиз (США-дин Лас-Вегасда кардик кIа) кам къачунай.

Агалкъунар тебрикна

БОКС

И йикъара Нальчикда боксдай СКФО-дин кIвенкIвечивал къазанмишун патал кьиле фейи акъажунра 13-14 йисара авай 250-далай виниз жаванри заланвилин 16 жуьредай чпин гьутарин къуватар къалурна. Санлай Дагъустандин хкъанавай командади 1-чка кьуна. И гъалибвал къазанмишуник лайихлу пай кутурбурун арада чи ватангьли, машгур боксёр, вичин ерибине СтIал Сулейманан райондин КIварчагърин хуьряй тир Имам Сейфулаевни (57 кг) авай.

Райадминистрациядин пресс-къуллугъди чаз хабар гайивал, ЧIехи Гъалибвилин суварин вилик квай юкъуз райондин кьил Саид Темирханова Имам Сейфулаеваз, СКФО-дин кIвенкIвечивал патал акъажунра буьруьнждин медаль къазанмишай Артём Агъамегьамедоваз ва абурун тренер-муаллим Альберт Межидоваз къазанмишнавай агалкъунар тебрикна, районда спорт вилик тухуник лайихлу пай

кутазвайди кьейд авунихъ галаз сад хьиз абурув чухсагъулдин чарар вахкана.

Тренердин ва адан гъилик вердишвилер къачузвай жаванрин тIварцихъ чими келимаяр райондин кьилин заместитель З.Къагьриманова, райондин спортдин, туризмдин ва жегилрин крарин рекъай комитетдин директор Ч.Абдулмежидовани лагъана. Абурухъ гележегда спортдин мадни чIехи куклушар муьтIуьгъардай къуватар хьун алхишна.

Чпин нубатдай тренерди ва жаванри вилик квай акъажунрикай, гележегдин планрикайни суьгьбетна. Спортдал машгурл жедай кьулай шартIар тешкилунай ва куьмекар гунай райондин кьиле авай ксариз сагърай лагъана.

Экстремизмдиз аксивал

ВОЛЕЙБОЛ

Алатай гьафтеда Кьурагъа, хуьруьн спортдин дворецда, райондин школайрин командайрин арада волейболдай турнир кьиле фена. Райадминистрациядин пресс-къуллугъди хабар гайивал, ам “Кьурагъ район” МР-да экстремизмдин идеологиядиз аксивал” программа кьилиз акъудунин сергьятра аваз тешкилнавай.

Мярекатдин кьилин тешкилатчияр райадминистрациядин физический культурадин ва жегилрин крарин рекъай отдел, гьакIни СДЮСШ тир. Ана Кьурагърин 1 ва

2-нумрайрин, КIирийрин школа-интернатдин, Аладашдин, Кьепиррин ва КIирийрин юкьван школайрин командайри иштиракна. Къизгъиндаказ кьиле фейи кьугьунрин нетижада Кьурагърин 2-нумрадин СОШ-дин команда 1-чкадиз лайихлу хъана. Кьурагърин 1-нумрадин СОШ-дин ва КIирийрин школа-интернатдин командайри 2 ва 3-чкаяр кьуна.

Гъалиб хьайи ва приздин чкаяр кьур вири командаяр кубокар, медалар, грамотаяр ва рикел аламуькдай пишкешар гуналди кьейдна. Турнирда виридалайни хъсандиз кьугъвайбур яз гьисабай са шумуд аяллизни тешкилатчийри пулдин пишкешар гана.

ИСЛЕН, 15-май		ПЕРВЫЙ	РОССИЯ 1	НТВ	ДОМАШНИЙ	ТВ-ЦЕНТР	ЗВЕЗДА
РГВК							
07:00 Время новостей Дагестана. Итоги		18:45 Передача на табасаранском языке «Мил» 12+	05:00 «Доброе утро». 09:00 Новости.	04:55 Т/с «Москва. Центральный округ». (16+).	06:30 «6 кадров». (16+).	06:00 «Настроение». (12+)	05:40 Д/ф «Герой 115».
08:00 Мультфильм 0+		19:30 Время новостей Дагестана	09:20 «АнтиФейк». (16+).	06:30 «Утро. Самое лучшее». (16+).	06:45 По делам несовершеннолетних. (16+).	08:10 Х/ф «Джентльмены удачи». (12+).	07:00 «Сегодня утром».
08:20 Х/ф «В тумане»		20:00 Время новостей. Махачкала	09:55 «Жить здорово!»	08:00 «Сегодня».	07:45 Давай разведемся! (16+).	08:45 Т/с «Заговор небес»	09:00 Новости дня. (16+)
10:40 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Дагестан» 16+		20:20 «Память поколений» 12+	10:45 «Информационный канал». (16+).	08:25 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).	08:45 Тест на отцовство. (16+).	10:40 Д/ф «Личные маги советских вождей». (12+).	09:15 «Открытый эфир».
11:10 Х/ф «Горская новелла» 16+		21:05 «Удивительные горы» 0+	12:00 Новости.	10:00 «Сегодня».	11:00 Д/с «Понять. Простить». (16+).	11:30 «События».	10:55 Т/с «Государственная граница». (12+).
12:30 Время новостей Дагестана		21:25 «Мир Вашему дому» 12+	12:15 «Информационный канал». (16+).	10:35 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).	12:15 Д/с «Порча». (16+).	11:50 Х/ф «Чистосердечное признание». (12+)	12:30 Т/с «Крапленый».
12:50 «Выходные на колесах» 63 с. 16+		21:55 «Зри в корень» 12+	15:00 Новости.	13:00 «Сегодня».	12:45 Д/с «Знахарка». (16+).	13:40 «Мой герой». Александр Головин. (12+).	13:00 Новости дня. (16+).
13:15 Ток-шоу «Говорить разрешается» 12+		22:30 Время новостей Дагестана	15:15 «Информационный канал». (16+).	13:25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).	13:20 Д/с «Верну любимого». (16+).	14:30 «События».	13:25 Т/с «Крапленый».
14:30 Время новостей Дагестана		23:00 Время новостей. Махачкала	16:00 «Мужское/Женское». (16+).	14:00 «Вести».	13:55 Д/с «Голоса ушедших душ». (16+).	14:50 «Город новостей».	15:00 Военные новости.
14:50 Передача на рутульском языке 12+		23:20 «Угол зрения» 12+	16:50 «Информационный канал». (16+).	14:55 «Кто против?» (12+).	14:30 Х/ф «День Святого Валентина». (16+).	15:05 Т/с «Кто поймал букет невесты». (12+).	15:05 Т/с «Крапленый».
15:30 Т/с «Трюкач» 1 с.		23:50 «Полный газ» 0+	18:00 Вечерние новости.	16:00 «Вести».	19:00 Х/ф «Счастье меня найдет». (16+).	17:00 Д/ф «Звездные обиды». (16+).	18:00 Новости дня. (16+).
16:30 Время новостей Дагестана		00:00 «Выходные на колесах» 64 с. 16+	18:20 «Информационный канал». (16+).	16:30 «Малахов». (16+).	23:30 Д/с «Понять. Простить». (16+).	17:50 «События».	18:20 «Специальный репортаж». (16+).
16:55 Д/с «СССР. Знак качества» 15 с. 16+		00:30 Время новостей Дагестана	19:50 «Куклы наследника Тутти». (16+).	17:30 «60 минут». (12+).	00:45 Д/с «Порча». (16+).	18:10 «Петровка, 38».	18:55 Д/с «Вторая мировая: пламя и сталь». «Бронепоезда». (16+).
17:45 Т/с «Синдром шахматиста» 1 с. 16+		01:00 Время новостей. Махачкала	21:00 «Время».	20:00 «Вести».	01:15 Д/с «Знахарка».	18:25 Х/ф «Я знаю твои секреты. Белый рыцарь». (12+).	19:40 Д/с «Загадки века с Сергеем Медведевым». (12+).
		01:15 Передача на табасаранском языке 12+	22:00 Т/с «Трейдер». (16+).	21:20 Т/с «Земский доктор. Восемь лет спустя». (16+).	01:45 Д/с «Верну любимого». (16+).	22:00 «События».	20:30 Новости дня. (16+).
			23:55 «Подкаст.Лаб». (16+).	23:25 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).	02:10 Д/с «Голоса ушедших душ». (16+).	22:40 «Афтершок». (16+).	21:15 «Открытый эфир».
			00:35 «Подкаст.Лаб». (16+).	02:05 Т/с «Московская борзая». (16+).	00:00 Т/с «Чингачук». (16+).	23:10 «Знак качества». (16+).	22:55 «Между тем» с Н. Метлиной. (12+).
			01:15 «Подкаст.Лаб». (16+).	03:45 Т/с «Пыльная работа». (16+).	00:45 Т/с «Бездна». (16+).	00:00 «События».	23:25 Х/ф «Торпедоносцы». (12+).
					03:20 Т/с «Петрович». (16+).	00:30 «Петровка, 38».	01:25 Д/ф «Легендарные самолеты. Су-25. Огнестойкий «Гроч». (16+).
						00:45 Д/ф «Назад в СССР. Секса нет?»	

САЛАСА, 16-май		ПЕРВЫЙ	РОССИЯ 1	НТВ	ДОМАШНИЙ	ТВ-ЦЕНТР	ЗВЕЗДА
РГВК							
07:00	Время новостей Дагестана	16:30	05.00 «Доброе утро». 09.00 Новости. 09.20 «АнтиФейк». (16+). 09.55 «Жить здорово!» 10.45 «Информационный канал». (16+). 12.00 Новости. 12.15 «Информационный канал». (16+). 15.00 Новости. 15.15 «Информационный канал». (16+). 16.00 «Мужское/Женское». (16+). 16.50 «Информационный канал». (16+). 18.00 Вечерние новости. 18.20 «Информационный канал». (16+). 19.50 «Куклы наследника Тутти». (16+). 21.00 «Время». 22.00 Т/с «Трейдер». (16+). 23.00 «Большая игра». (16+). 00.00 «Подкаст.Лаб». (16+). 00.40 «Подкаст.Лаб». (16+).	09:00	04.55	06.00	07.00
07:20, 14.50	Передача на табасаранском языке «Мил» 12+	16:55	09.00	04.55	06.30	08.10	09.00
08:00	Мультфильмы 0+	17:45	09.20	06.30	07.35	08.45	09.15
08:30	Время новостей Дагестана	18:45	10.45	08.00	08.35	10.40	10.55
08:55	Т/с «Трюкач» 1 с.	19:30	12.00	08.25	10.45	11.30	12.30
09:50	«Угол зрения» 12+	20:00	12.15	10.00	12.00	11.50	13.00
10:20	«Удивительные горы» 0+	20:20	15.00	10.35	12.30	13.40	13.25
10:35	«Полный газ» 0+	20:35	15.15	13.00	13.05	14.30	15.00
10:45	Д/с «СССР. Знак качества» 15 с. 12+	20:45	16.00	13.25	13.40	14.50	15.05
11:30	Т/с «Синдром шахматиста» 1 с. 16+	21:20	16.50	14.00	14.15	15.00	15.05
12:30	Время новостей Дагестана	22:30	18.00	14.55	19.00	17.00	18.00
12:50	«Выходные на колесах» 64 с. 16+	23:00	18.20	16.00	17.50	17.50	18.20
13:10	«Зри в корень» 12+	23:20	19.50	16.50	18.10	18.25	18.55
13:45	«Память поколений» 12+	00:10	21.00	17.50	19.00	18.55	19.40
14:30	Время новостей Дагестана	00:30	22.00	19.00	20.00	19.40	20.30
15:30	Т/с «Трюкач» 2 с.	01:00	23.25	20.00	22.15	20.30	21.15
			23.00	22.15	23.35	21.45	22.55
			00.00	23.35	00.00	22.00	23.25
			00.40	00.45	00.30	22.40	01.20
				00.45	00.45	23.10	
				03.20	01.15		
					01.45		
					02.10		
					02.35		

АРБЕ, 17-май		ПЕРВЫЙ	РОССИЯ 1	НТВ	ДОМАШНИЙ	ТВ-ЦЕНТР	ЗВЕЗДА
РГВК							
07:00 Время новостей Дагестана		16:55 Д/с «СССР. Знак качества» 17 с. 16+	09:00 Канал национального вещания «Турчидар» (на лакском языке)	04:55 Т/с «Москва. Центральный округ». (16+).	06:30 По делам несовершеннолетних. (16+).	06:00 «Настроение». (12+)	07:00 «Сегодня утром».
07:20,14.50 Передача на лакском языке 12+		17:45 Т/с «Синдром шахматиста» 3 с. 16+	14:30 Местное время. Вести-Дагестан	06:30 «Утро. Самое лучшее». (16+).	07:40 Давай разведемся! (16+).	08:10 «Доктор И». (16+).	09:00 Новости дня. (16+).
08:00 Мультфильмы 0+		18:45 Передача на даргинском языке «Адам-ти ва замана» 12+	21:05 Местное время. Вести-Дагестан	08:00 «Сегодня».	08:40 Тест на отцовство. (16+).	08:45 Т/с «Смерть не танцует одна». (12+).	09:15 «Открытый эфир».
08:30 Время новостей Дагестана		19:30 Время новостей Дагестана	05:00 «Утро России».	08:25 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).	10:55 Д/с «Понять. Простить». (16+).	10:40 Д/ф «Список Фурцевой. Черная метка»	10:55 Т/с «Государственная граница». (12+).
08:55 Т/с «Трюкач» 2 с.		20:00 Время новостей. Махачкала	09:55 «О самом главном». (12+).	10:00 «Сегодня».	11:30 «События».	11:50 Х/ф «Чистосердечное признание». (12+)	12:30 Т/с «Крапленый».
09:50 «Дагестан без ДТП»		20:20 «Здоровье» в прямом эфире	11:00 «Вести».	10:35 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).	12:10 Д/с «Порча». (16+).	13:40 «Мой герой». Ольга Прокофьева. (12+).	13:00 Новости дня. (16+).
10:10 «Полный газ» 0+		21:10 «Дагестан туристический» 0+	11:30 «60 минут». (12+).	13:00 «Сегодня».	12:45 Д/с «Знахарка». (16+).	14:30 «События».	13:25 Т/с «Крапленый».
10:20 «Время есть!» 0+		21:30 «Городская среда»	14:00 «Вести».	13:25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).	13:20 Д/с «Верну любимого». (16+).	14:50 «Город новостей».	15:00 Военные новости.
10:45 Д/с «СССР. Знак качества» 16 с. 16+		22:00 «Зри в корень»	14:55 «Кто против?» (12+).	14:00 «Место встречи». (16+).	13:55 Д/с «Голоса ушедших душ». (16+).	15:00 Т/с «Поклопайтесь в моей памяти». (12+).	15:05 Т/с «Крапленый».
11:30 Т/с «Синдром шахматиста» 2 с. 16+		22:30 Время новостей Дагестана	16:00 «Вести».	16:00 «Сегодня».	14:30 Х/ф «Счастье меня найдет». (16+).	16:55 Д/ф «На экран - через постель». (16+).	18:00 Новости дня. (16+).
12:30 Время новостей Дагестана		23:00 Время новостей. Махачкала	16:30 «Малахов». (16+).	17:50 «ДНК». (16+).	19:00 Х/ф «Найди меня, счастье». (16+).	17:50 «События».	18:20 «Специальный репортаж». (16+).
12:50 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+		23:20 Д/с «Война и мифы» 5 с. 12+	17:30 «60 минут». (12+).	19:00 «Сегодня».	23:20 Д/с «Понять. Простить». (16+).	18:10 «Петровка, 38».	18:55 Д/с «Вторая мировая: пламя и сталь».
14:10 «Служа Родине»		00:15 «Полный газ» 0+	20:00 «Вести».	20:00 Т/с «Борщи». (16+).	00:35 Д/с «Порча». (16+).	18:25 Х/ф «Я знаю твои секреты. Ребус для Нины». (12+).	«Реактивная артиллерия». (16+).
14:30 Время новостей Дагестана		00:30 Время новостей Дагестана	21:20 Т/с «Земский доктор. Восемь лет спустя». (16+).	22:15 Т/с «Чингачук». (16+).	01:10 Д/с «Знахарка». (16+).	19:40 Д/с «Секретные материалы». (16+).	19:40 Д/с «Секретные материалы». (16+).
15:30 Т/с «Трюкач» 3 с. 16+		01:00 Время новостей. Махачкала	23:25 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).	23:35 «Сегодня».	01:40 Д/с «Верну любимого». (16+).	20:30 Новости дня. (16+).	20:30 Новости дня. (16+).
16:30 Время новостей Дагестана			02:05 Т/с «Московская борзая». (16+).	00:00 Т/с «Чингачук». (16+).	02:05 Д/с «Голоса ушедших душ». (16+).	21:15 «Открытый эфир».	21:15 «Открытый эфир».
			03:45 Т/с «Пыльная работа». (16+).	00:45 Т/с «Бездна». (16+).	02:30 Тест на отцовство.	22:55 «Между тем» с Н. Метлиной. (12+).	22:55 «Между тем» с Н. Метлиной. (12+).
				03:20 Т/с «Петрович». (16+).		23:25 Х/ф «Неподсуден». (12+).	23:25 Х/ф «Неподсуден». (12+).
						00:00 «События».	01:15 Д/с «Восход Победы». «Днепр: Крах «Восточного вала». (12+).
						00:30 «Петровка, 38».	
						00:45 Д/ф	

ХЕМИС, 18-май		ПЕРВЫЙ	РОССИЯ 1	НТВ	ДОМАШНИЙ	ТВ-ЦЕНТР	ЗВЕЗДА
РГВК							
07:00 Время новостей Дагестана		17:45 Т/с «Синдром шахматиста» 4 с. 16+	05:00 «Доброе утро».	04:55 Т/с «Москва. Центральный округ». (16+	06:30 По делам несовершеннолетних. (16+).	06:00 «Настроение». (12+)	07:00 «Сегодня утром».
07:20,14.50 Передача на даргинском языке		18:45 Передача на аварском языке 12+	09:00 Новости.	06:30 «Утро. Самое лучшее». (16+).	07:50 Давай разведемся! (16+).	08:10 «Доктор И». (16+).	09:00 Новости дня. (16+).
08:00 Мультифильмы 0+		19:30 Время новостей Дагестана	09:20 «АнтиФейк». (16+).	08:00 «Сегодня».	08:50 Тест на отцовство. (16+).	08:45 Т/с «Смерть не танцует одна». (12+).	09:15 «Открытый эфир».
08:30 Время новостей Дагестана		20:00 Время новостей. Махачкала	09:55 «Жить здорово!»	08:25 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).	11:05 Д/с «Понять. Простить». (16+).	10:40 Д/ф «Звездные дети. Жизнь без любви».	10:55 Т/с «Государственная граница». (12+).
08:55 Т/с «Трюкач» 3 с.		20:20 «ЛФЛ Дагестан»	12:00 Новости.	10:00 «Сегодня».	12:20 Д/с «Порча». (16+).	11:30 «События».	12:30 Т/с «Крапленый».
09:50 «Городская среда»		21:25 «Психологическая азбука» 12+	12:15 «Информационный канал». (16+).	10:35 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).	12:50 Д/с «Знахарка».	11:50 Х/ф «Чистосердечное признание». (12+)	13:00 Новости дня. (16+).
10:20 «Дагестан туристический» 0+		21:50 «Первая студия»	15:00 Новости.	13:00 «Сегодня».	13:25 Д/с «Верну любимого». (16+).	13:40 «Мой герой». (12+).	13:25 Т/с «Крапленый».
10:45 Д/с «СССР. Знак качества» 17 с. 16+		22:10 «Удивительные горы»	15:15 «Информационный канал». (16+).	13:25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).	14:00 Д/с «Голоса ушедших душ». (16+).	14:30 «События».	15:00 Военные новости. (16+).
11:30 Т/с «Синдром шахматиста» 3 с. 16+		22:30 Время новостей Дагестана	16:00 «Мужское/Женское». (16+).	14:00 «Место встречи». (16+).	14:35 Х/ф «Между нами выпал снег». (16+).	14:50 «Город новостей».	15:05 Т/с «Крапленый».
12:30 Время новостей Дагестана		22:55 «За скобками» 12+	16:50 «Информационный канал». (16+).	14:55 «Кто против?» (12+).	19:00 Х/ф «Между светом и тенью». (16+).	15:00 Т/с «Пригласи в дом призрака». (16+).	18:00 Новости дня. (16+).
12:50 «Удивительные горы»		23:00 Время новостей. Махачкала	18:00 Вечерние новости.	16:00 «Вести».	23:20 Д/с «Понять. Простить». (16+).	16:55 Д/ф «Звездные отчимы». (16+).	18:20 «Специальный репортаж». (16+).
13:10 «Зри в корень»		23:20 «Молодежный драйфт»	18:20 «Информационный канал». (16+).	16:30 «Малахов». (16+).	00:35 Д/с «Порча». (16+).	17:50 «События».	18:55 Д/с «Вторая мировая: пламя и сталь».
13:45 «Здоровье» 12+		00:00 «Выходные на колесах» 65 с. 16+	19:50 «Куклы наследника Тутти». (16+).	17:50 «ДНК». (16+).	01:10 Д/с «Знахарка». (16+).	18:10 «Петровка, 38».	«Истребители». (16+).
14:30 Время новостей Дагестана		00:30 Время новостей Дагестана	21:00 «Время».	19:00 «Сегодня».	01:40 Д/с «Верну любимого». (16+).	18:25 Х/ф «Тайна спящей дамы». (12+).	19:40 «Код доступа». (12+).
15:30 Т/с «Трюкач» 4 с.		00:55 «За скобками» 12+	22:00 Т/с «Трейдер». (16+).	20:00 «Вести».	02:05 Д/с «Голоса ушедших душ». (16+).	22:00 «События».	20:30 Новости дня. (16+).
16:30 Время новостей Дагестана		01:00 Время новостей. Махачкала	23:00 «Большая игра». (16+).	20:20 Т/с «Земский доктор. Восемь лет спустя». (16+).	02:30 Тест на отцовство.	22:40 «10 самых...» Красавцы и чудовища. Вон из искусства! (12+).	21:15 «Открытый эфир». (16+).
16:55 Д/с «СССР. Знак качества» 18 с. 16+		01:15 Передача на аварском языке 12+	00:00 «Подкаст.Лаб».	23:25 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).	06:30 По делам несовершеннолетних. (16+).	23:10 Д/ф «Актёрские драмы. Вон из искусства!» (12+).	22:55 «Между тем» с Н. Метлиной. (12+).
			00:40 «Подкаст.Лаб».	02:05 Т/с «Московская борзая». (16+).		00:00 «События».	23:25 Х/ф «Где 042?» (12+).
			01:20 «Подкаст.Лаб».	03:45 Т/с «Пыльная работа». (16+).		00:30 «Петровка, 38».	01:05 Д/с «Восход Победы». «Падение блокады и крымская ловушка». (12+).

Дин

Яшлу инсанриз талукъ я

Гьасамудин СЕФИБЕГОВ,
ДаркIушрин хуьруьн мискIинда
худбаяр кIелзавайди

(Эвел - 17-18-нумрайра)

Инал са ихьтин кыса рикIел хкиз кланзава. 93-йисан яшда авай са яшлу кас, коронавирус акатна, духтурханадиз аватайла, духтурри ам ИВЛ-дик (искусственная вентиляция легких) кутуна. Ахпа, сагъ хъхъайла, а аппаратдик ада чIугур нефесдай духтурри адаз пул хце лагъана. И гафар ван хъайила, а инсан шехъна.

Духтурриз ам пулдиз килигна шехъзавайди хъиз хъана, адаз теселлиар гуз эгечIна. Амма кьюьз касди хгай жавабдин ван хъайила, духтурар чеб шехъиз башламишна. Ада лагъана: “Зун жува хгана кланзавай пулдиз килигна шехъзавайди туш. Завай вири пул тамамдиз гуз алакьда. Зун шехъзава, вучиз лагъайтIа, Раббидин гъавадал за нефес чIугваз ингъе 93 йис я, амма садрани и гъавадай за (Адаз) гъакъи гайиди туш. Куьне лугъуза: “Са юьуз ИВЛ ишлемишунин кымет 5000 евро я”. Куьне гила фикир ая, зун Раббидиз гыкьван буржлу ятIа. Амма за Адаз и кардай садрани шукур авурди туш”. Къуй гила гъар са касди фикир авурай вичиз Аллагъди вири уьмуьрда гыкьван няметар ганатIа, гузватIа ва вичи Адаз гыи къайдада шукур хъийизватIа...

Гила заз чи яшлу халуьри, халаьри, кIлуникай гаф кватайла, чпи чпиз жагъурзавай багънайрикай ихтилатиз кланзава. “Заз четин я капI ийиз...”, “Зун гила яшлу я...”, “Заз вахт жезвач...”, “Зи рикIел аламукъзавачир ксар аватIа, абуруз, а гафар кхъенвай чарар вилик эцигна, капI ийидай ихтиярни ава. Гъатта са бязи жегъилри чпиз кIлар гъа икI чарарай чириз башламинавайди я. Ахпа, кIелиз-кIелиз, абуруз а гафар хуралай чир жезва.

Са бязи халуьри лугъуда хъи, бес чпивай гагъ-гагъ ички хъун жезва. Вири патари хъай жуван гъазурвал акуна, ахпа капIда (яни вири гунагъривай яргъа хъана, ахпа эгечIда капI ийиз). Ибурни яргъал фидай ихтилатар я, гъакI лугъуз-лугъуз, дуьньядай хъфейбурни ава жеди. Гьелбетда, пиянардай затIар хъун гунагъ я. Абурувай яргъа хъана кланда, амма капI акъвазармир, капI ийиз эгечI. Хъвазва лугъуз, капI тавун дуьз туш.

Аллагъдиз Вичи халкънавай инсанриз вуч хъсан ва вуч пис ятIа, вуч адалай алакьдатIа, вуч алакьдachtIа чизва. Ада Вичиз муьтIуьгъ хъанвай лугъурай ийкъа вад сеферда капI авун регъатарнава. Инсандин рикIе муьтIуьгъвал авачир чIавуз ада “заз капI ийиз четин я” лугъуда.

Имран ибн Гъуьсейна (Аллагъ рази хъурай адалайни адан бубадилаь) агакьарзава: “Заз бубасилди (геморрой) тади гудайла, за капI гыкI авун лазим ятIа, Пайгъамбардивай (Аллагъдин салават ва салам хъуй вичиз) хабар къуна. Ада (Аллагъдин салават ва салам хъуй вичиз) жаваб гана (мана): “КапI ая кIвачеллаз, амма эгер жезвачтIа, - ацукъна. Эгер гъакIни жезвачтIа, къвалал ярх хъана ая” (Бухарий).

И гъадисдай акъвазайвал, эгер, начагъвал аваз, вавай кIвачел акъвазна капIиз жезвачтIа, вавай жедай къайдада ая лагъанва. Аллагъди Къуръанда лагъанва (64-сура, 16-аят, мана): “(Гъавилаь) кичIе хъухъ квез Аллагъдихъай квелай алакьдай къван”.

Яш хъанвайбуру, чпиз вахт авач лугъуз, багънаяр жагъурзава. Амма къайи, чими югъ талгъана, сятералди кимерал ацукъзава. Чпиз азандин ван къевезватIани, къа-

рагъна, мискиндиз атана ва я тахъайтIа, хъфена, кIвале хиве авай капI кылиз акъудзавач. Мумкин я пенсия къачун, гъакIни духтурдин патав фин патал сятералди нубатдани акъвазун. Духтурди яшлу инсандиз, килиг, и дарман ийкъа пуд сеферда хъвана кланзава, рикIелай алудмир, вахтунда хъухъ, тахъайтIа, ви гъал генани пис жеда лагъайтIа, инсанди, кыиникыхъай кичIела, а духтурдин гафуниз яб гана, абурай кыл акъудда, диетаярни хуьда. Герек атайтIа, гъар экъунахъ ва нянихъ сейрни (прогулка) ийида. И крар адаз залан яз аквадач. Яни и дуьньядиз талукъ крар ада вири ийида, рикIелай яшлувални алатда. Чна лугъузвач, и кIвалахар авун герек туш, аксина, ибур авуна кланзавай кIвалахар я, жуван сагъламвилихъ гелкъуьн анжах тариф авуниз лайихлу кар я. Амма, гъа и дуьньядин кIвалахрин хъиз, Эхиратдин кIвалахрин къайгъудани хъана кланда. Гъайиф хъи, Эхиратдикай фикирдайла, адаз Аллагъди къезиларнавай ибадатар лап заланбур яз аквазва. Яшлу ксари гъатта саларани бустанра зегъмет чIугвазва, са чкадиз фидайла рекъерал тIурфанрик, аязрик маршрутка гуьзетизни акъваззава. Икъван крар залан яз аквазвач, амма Аллагъди вичин хиве тунвай вад капI залан яз аквазва. Аллагъди Къуръанда лугъуза (мана): “**Ва куьмек яз къачу куьне (куь гъар са кардиз) сабур ва капI, гъакъикъатда, ам (капI) залан кар я (вирибуроз) - са умунлугъур (Аллагъдиз муьтIуьгъбур) квачиз**”. Яни муьтIуьгъ хъанвайбуруз капI къезилвал я.

Эгер сив хуьникай рахайтIа, и ибадатдани талукъ тир къезилвилер ава. Эгер инсандивай рамазандин вацра сив хуьз жезвачтIа, ахпа, мумкинвал, сагъламвал хъхъайла, сив хуьз хъжезва.

Амма инсандиз, са жуьрединни зегъмет чIугун тавуна, Женнет кланзава. Им аламатдин кIвалах я. КапI ва маса ибадатар авуртIани, тавуртIани жезвайди я лугъудайбур, динда авай шейэр квадариз алахънавай, гъакI чпин гъевесриз кландайвал ийизвай ксар я. Ихътинбурукай Ибн Хазма лагъанва: “Низ, “аль-Бахъара” сурадин 185-аят гъана, “**Аллагъдиз квез регъатвал гуз кланзава ва кланзавач Адаз квез четинвал гуз**” гъа идалди Аллагъди хиве тунвай шейэр инихъ-анихъ квадариз кланзаватIа, чир хъурай: чаз Аллагъди (гъакIни) вири къезиларнавайди я, вучиз лагъайтIа, Аллагъди Къуръанда лагъанва (22-сура, 78-аят, мана): “**Ва авунвач Ада квез динда са четинвални**”.

ГъакI хъайила, гуььрметлу яшлу халуьр ва халаяр, чи динда са четинвални авайди туш. Куьне “завай капI ийиз жедач...” лугъудай гафар акъвазара, аксина, капI ийиз чизвай са касдивай икI лагъана тIа-лаба: “Ша, чан хва ва я тахъайтIа, чан руш, вуна заз капI ийидай къайда чира. Жува-жуваз багънаяр жагъурай къван бес я, къедлай зун капI ийиз эгечIда”. ИкI лагъана, капI галайвал сифте камар вегъ.

Къуй чи яшлу ксарин рикIер Аллагъди диндиз ачухрай! Абуруз капI-теат кымет авурай! Абурун вилерай залан яз аквазвай шейэр Аллагъди къезиларрай! Аллагъди къезиларай шей садавайни заланариз хъжедайди туш!

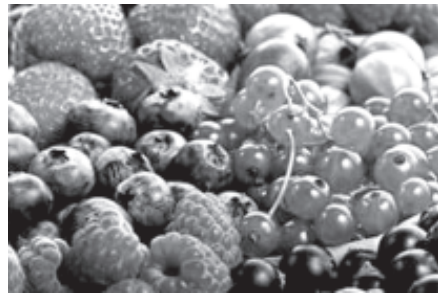
Диндин месэлайриз талукъ суалар пайда хъайитIа, ватцапдин
8-989-653-42-35 нумрадиз кхъихъ.

Уьлкведа ва дуьньяда

Гъазурайди - Муса АГЪМЕДОВ

Куьмекар, анжах шартIуналди...

Мукъвара Минеральные Воды шегъерда Кавказдин инвестициярин выставкадин сергъятра аваз кыле фейи багъманчивилиз талукъарнавай сессиядал РФ-дин хуьруьн майишатдин министерстводин набататчивилин рекъай кардик квай департаментдин директор Роман Некрасова кьейд авурвал, уьлкведин багъманчийрихъ алай йисан кьвед лагъай паюна субсидияр къачудай мумкинвал жеда, анжах са шартIуналди: цазвай къелемар чкадинбур (отечественные) хъана кланда. Идакай “Фин-маркет.ру” чешмеди хабар гузва.

Ада кьейд авурвал, алай вахтунин шартIара уьлкведихъ цадай материалприн ва къелемлухрин хсуси бине хъун важиблу я. И кардихъ галаз алакьалу яз, ада регионрин гъукумрин векилриз багъманчийриз ихътин куьмек гун патал эвер гана: абуру чпин кIвалахдин сергъятра аваз вири магъсулрин, абурун арадай яз емишринни куьлуь емишрин (плодово-ягодные), селекци-ядинни тумарин центраярадал гъун патал харжнавай такъатар эвез хъуьунин къадар 20-далай 50 процентдал къван хкажин.

Роман Некрасован гафаралди, им Кеферпатан Кавказдин федеральный округдин багъманчийр патал къелемлухрин ва къелемрин лап хъсан бинеяр арадал гъунин карда вичевай мумкинвал я. Куьмекдин серенжем кве йисуз давам жеда. Селекциядинни тумунин набататрин центраяр эцигун, махсус техника маса къачун патал харж авур такъатрин са пай федеральный бюджетдин гъисабдай эвез хъийиз жеда. Ана саналди тир куьмек агакьарунин (софинансирование) къадар 1 процентдиз барабар я.

2,9 процентдин артух хъанва

Уьлкведа хуьруьн майишатдин затIар арадал гъунин къадар алай йисан январдилай мартдалди, алатай йисан и вахтунив гекъигайла, 2,9 процентдин хкаж хъанва ва абурун кымет 930, 9 миллиард манатдив агакьнава. Идакай, Росстатдин матери-алрал асаслу яз, ТАСС-ди хабар гузва.

ИкI, ведомстводин рекъемра кьейдзавайвал, хуьруьн майишатдал машгъулбуру (иник хуьруьн майишатдин тешкилатар, КФХ-яр, гъакIни агъалийрин хсуси майишатар акатзава) гъасилнавай суьрсетдин умуми къадарди 2023-йисан мартдин вацра кардик квай кыметралди, виликамаз къунвай рекъемралди, 21,2 миллиард манат ва алай йисан 1 кварталда лагъайтIа, 930, 9 миллиард манат тешкилнава.

Алай йисан мартдин нетижаяр къачуртIа, 2022-йисав гекъигайла, цIи хуьруьн майишатдин затIар гъасилунин къадар 3,3 процентдин артух хъанва.

Статистикадин делилралди, 2023-йисан мартдин эхирра уьлкведа чIехи карч алай гъайванар, санлай къачурла, 17,8 миллион (им алатай йисан и вахтунив

гекъигайла, 0,8 процентдин тIимил я) авай. Абурун арадай яз, калерин къадарди - 7,7 (- 0,6%), хиперин ва цIегъерин - 21,2, къушарин - 55, 7 миллион (+1,9%) тешкилзава.

ГъакIни ТАСС-ди Росрыболовстводин телеграм-каналдал асаслу яз хабар гуз-вайвал, 2023-йисан 1-кварталда балугъдин суьрсет, 2022-йисан и вахтунив гекъигайла, 9 процентдин артух хъанва.

Ведомстводи кьейдзавайвал, Росстатдин делилралди, 2023-йисан январь-март варцара балугърин суьрсетар гъасилунин къадар 1,2 миллион тонндив агакьнава. Им, алатай йисан и девирдив гекъигайла, 98 агъур тонндин ва я тахъайтIа, 9 процентдин гзаф я.

ВОЗ-дин малумат

ВОЗ-ди (Всемирная организация здравоохранения) COVID-19 тIегъуьндихъ галаз алакьалу яз кардик кутур адетдиндалай кьецIай тир кьетIен гъал (чрезвычайная ситуация) къуватдай вегъенвайди малумарнава. “РГ”-ди хабар гузвайвал, идакай 5-майдиз тешкилатдин кыл Тедрос Аданом Гебрейесуса лагъана.

4-майдиз ЧС-дин комитетди 15-сеферда яз гуьруьш кыле тухвана ва анал ВОЗ-дин кылиз виридуьньядик къалабулух кутазвай COVID-19 тIегъуьндихъ галаз алакьалу яз кардик кутур кьетIен гъал (ЧС) къуватдай вегъин меслят къалурна.

“Зун рази хъана и меслятдихъ галаз, - лагъана ВОЗ-дин кыли Женевада кыле фейи конференциядал. - Еке умуд кваз за COVID-19 еке кьетIен гъал (ЧС) хъиз къуватда амачирди кьейдзава”.

Гебрейесуса генани гъавурда турвал, тIегъуьндин статус къуватдай вегъин корона-вирус чукулунин хаталувал ерли авач лагъай чIал туш. Ада гъакIни 3 йисалай артух муьгълетда и вирусдикди 20 миллиондилай гзаф инсандар кечмиш хъайиди рикIел хкана.

COVID-19 тIегъуьндихъ галаз алакьалу яз виридуьньядин дережада здравоохраненидин хиле кьетIен гъал кардик кутунвайдакай 2020-йисан 30-январдиз малумарнай. Сифте яз ихътин азар акатунин дуьшуьш 2019-йисан декабрдиз Китайдин Уханда тестикъ хъана, ЧС-дин статус пандемияди 11-мартдиз къачунай.

КьетIен гъал (ЧС) къуватдай вегъин Урусат патал вуч лагъай чIал ятIа ва гила са гъихътин ятIани дегишвилер кыле фидатIа чирун патал “РГ”-ди уьлкведин здравоохраненидин министерстводивай ва Роспотребнадзордивай гъавурда тун тIалабна.

Уьлкведин здравоохраненидин министрдин заместитель Алексей Кузнецова кьейд авурвал, тIугъвал акъалтнавайди малумарнаватIани, уьлкведин духтурри коронавирсудикди начагъ хъанвай ксариз медицинадин жигъетдай куьмек гунин кар тамамдиз кылиз акъудзава. Гъайиф хъи, вирус гъеле къекъевезма ва къурхудик квай ксариз (яшлугуьруз, хронический начагъвилер авайбуруз) талукъ яз профилактикадин серенжмар кыле тухун давамарзава.

Роспотребнадзордини, вичин нубатда, COVID-19 генани чукулун тавун патал тIегъуьндин гъал гуьзчивилик кутун давамарзава.

Духтуррик къурху кутазва

СМИ-ди, уьлкведин здравоохраненидин министерствода асаслу яз хабар гуз-вайвал, 2022-йисуз Урусатда пи акъалтункиди начагъ хъунин къадар 10,7 процентдин гзаф хъанва. Уьлкведин духтурри и делил къурху кутадайди яз гъисабзава.

Ведомстводин документда кьейднавайвал, уьлкведа проектдин бинедаллаз эцигнавай къадардин вини кыл ихътин начагъвал авайбур патал 8,7 процент я. Амма гъакъикъатдин делил и рекъемдилай алатнава, адан къадар 10,7 процентдив агакьнава.

Гъахъ-гъисабда гъакIни кьейднавайвал, пи акъалтунни рикIинни дамаррин, рақдин, шекердин диабетдин ва фертильность (аялар хъун) агъуз аватунин начагъвилерал гъизва.

“Лезги газетда” диндин пак кхъинар жезва. Гъавилаь ам чиркин чкайрал гадарун къадагъа я.

Лезги
газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин
информациядин ва печатдин
агентство

367018, Махачкъала,
Насрутдинован пр., 1 "а"

РД-дин "Дагъустан"
Этномедиахолдинг" ГБУ-дин
руководителдин везифаяр
вахтуналди тамамарзавайди

А.Г. ЮСУПОВ

Тел/FAХ 66-00-25

КБИЛИН РЕДАКТОР

М. И. ИБРАГЬИМОВ

(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КБИЛИН РЕДАКТОРДИН

ЗАМЕСТИТЕЛЬ

К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ

66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ

Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ

66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН

Н. М. ИБРАГЬИМОВ

66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН

Ж. М. САИДОВА

66-00-63

КУЛЬТУРАДИН ВА

ЛИТЕРАТУРАДИН

М. А. ЖАЛИЛОВ

66-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН

Р. С. РАМАЛДАНОВА

66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ

66-00-62

КАССА

66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР

М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ

Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР

Н. ИБРАГЬИМОВ

Газет йиса 52 сеферда акъатзава
Газет алакьадин, информационный техноло-
гийрин ва массовый коммуникацийрин хиле
гуьзчивал авунин рекъий Федеральний къул-
лугъдин Дагъустан Республикада авай Управ-
лениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистра-
ция авуна.

Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420
Макъалаяр редакцияди туькьур хъийизва.
Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур эл-
къвена вахкузвач. Редакциядинни макъалай-
рин авторрин фикрар сад тахун мумкин я.
Газетда чап авун патал теклифнавай матери-
алра гъанвай делилрин дуьзвиллин ва керчек-
виллин патахъай жавабдарвал авторрин чпин
хиве гъатзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА

ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала, Насрутдинован
проспект, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - ПП200

Зур йисан - ПП171

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 18.00

Газет "Издательство" "Лотос"

ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,

Пушкинан куьче, 6.

Тираж 7628

Г - И лишандик квай материалар
гъакьидихъ чапзавайбуур я.
12+ - Икъван яшар хъанвайбуру клелрай

Гь

Мубаракрай!

Мергъяматлувилин "Просвещение" фондунин регъбер,
РД-дин лайихлу муаллим, хейлин шабагъринини
гъурметдин тиварарин сагъиб
Магъмуд Абдулжеллилович АБДУЛКЕРИМОВАЗ:

90 йис яргъал тир сефер я,
Камалдинни сагъламвиллин
бегъер я.
Ви къаматда берекатдин
нур ава,
На лугъуди, им уьмуьрдин
сегъер я.

Ви къаматда а нур зайиф
тахъурай,
Худадни ваз сагълам уьмуьр,
бахт гурай!

Мубаракрай ваз хайи югъ,
Муаллим!

И багъа тивар ваз гайи югъ,
Муаллим!

ГЪУРМЕТДИВДИ, ВАЗ 90 ЙИСАН ЮБИЛЕЙ
МУБАРАКЗАВАЙ КАЗИМ КАЗИМОВ

Гележегни бахтлу, нурлу
яшар хъуй!

Ваз 100 йисни мубаракдай
сувар хъуй!

Имамрин гъурметдай

Сулейман ПАШАЕВ

Рамазандин варз куьтягъ
хъана. Шаввалдин вацран су-
вабдин свиверни хвена акъалтла-
райдалай гуьгъуьниз Мега-
рамдхуьруьн райондин имамрин
председатель Алихан Сефиха-
нова, и варцара активнидаказ
къвалахна лагъана, райондин
имамрихъ галаз ял ягъунин шар-
тлара гуьруьш тешкилна.

И мярекат тешкилуникай ада
виликамаз райондин мергъямат-
лувилин "Инсан" фондунин регъ-
бер Мурад Гъамидовахъ галаз
меслятар авунвай. Гуьруьшдин
ниятни гележегда Аллагъдиз
ибадат авуниз къуватар къватлун
тир. Пайгъамбардин (Аллагъдин
патлай салават ва салам хъуй
вичиз) гъадисда лагъанвайвал,
амалриз, ниятриз килигна, суваб
гуда.

Мярекат тешкилуни карда ви-

нидихъ тиварар къурбуруз карчи
Изамутдин Юзбеговани куьмекар
ганвай. Ада вичин хайиди тир Къу-
рукал хуьре авай аялрин санато-
рийдин къаншарда тепедал алай,
ял ягъун патал вири шартлар авай
къвал мярекат тухун патал тешки-
латчийрин ихтиярда вуганвай.

Пайгъамбардин (Аллагъдин
патлай салават ва салам хъуй
вичиз) са гъадисда лагъанва
хъи, мусурман инсан гъар са кар-
да - ибадатда, къвалахда, клелун-
ра, ял ягъуна вилик жергейра
хъана къанда. Са риваятда
ахъайзава: Пайгъамбарди
(Аллагъдин патлай салават
ва салам хъуй вичиз) вичин
асгъабарни галаз чуьлда ял
язавай. Сада лапаг тукъваз-
вай, сада яд гъизвай, сада
къажгъанар эцигзавай. Пай-
гъамбарди (Аллагъдин па-
тай салават ва салам хъуй
вичиз) тадиз фена, цамар
къватлиз гъерекатна. Асгъабри
лагъана: "Я Пайгъамбар (Ал-
лагъдин патлай салават ва
салам хъуй вичиз), вун вучиз
кларасар къватлиз физва? Ча-
вай жедачни а къвалах ийиз?".
Ада лагъана: "Къвалахдик квачир
садни хъана къандач".

Мярекатдин иштиракчийри
Филерин хуьруьн имам Абду-
рагъман гъажиди, Къурукала-
рин хуьруьн имам Керим гъа-
жиди ва и цларарин авторди
ахъай гъадисрихъ, нашидрихъ
яб акална.

Имамрин гъурметдай ихъ-
тин гуьруьш тешкилайбурулай
Аллагъ рази хъурай!

Сагърай лугъузва

Риклин гъал ахтармишун патал зун хъсан духтурдин суракъ-
да авай. Гъавурда авай пешекарар я лугъуз тарифзавай са шумуд
духтурдин патав фена, амма садавайни заз куьмек гуз хъанач.

Эхирни зун са мукъва-къилидин меслятдалди Белижда къва-
лахзавай кардиолог Аюб Халилович Эскендерован патав фи-
дайвал хъана. Риклел хкин, адакай мукъвара "Лезги газетдиз"
"Аюб духтур" тивар алаз макъала акъатнавай.

Гъакъикъатдани, ам кардин гъавурда авай пешекар я. Герек
тир ахтармишунар кьиле тухвайдалай къулухъ ада диагноз
тайинарна, герек тир раб-дарман кхъена. Шукур Аллагъдиз, зи
гъал акваз-акваз хъсан хъана.

Аюб духтурдиз Гъалибвиллин сувар мубарак авунихъ галаз
сад хъиз, заз адаз газетдин чинилай риклин сидкъидай сагърай
лугъуз къанзава. Къуй квехъ чандин сагъвал, яргъи уьмуьр, къва-
лахдин рекъе мадни еке агалкъунар хъурай, играми духтур!

Туьгъухалум МИГЪРАЛИЕВА, Южно-Сухокумск

Мукъаятвал квадармир!

Агъмед АМИРАГЪМЕДОВ, Россиядин МЧС-дин
РД-да авай ГУ-дин ГИМС-дин центрадин патрулдин
къуллугъдин Махачкъаладин дестедин старший госинспектор

Вилик гафтарин эхиримжи варз ва чими гад ква. Им инсанар яд
авай чкайрихъ ахмиш хъунихъ ва чуьхуьнагар авунихъ галаз алакъа-
лу вахт я. Чна гъар са касдиз мукъаятвал квадар тавуниз эвер гузва.
Агъадихъ къалурнавай меслятри квез уьмуьр ва сагъламвал хуьз
куьмекда.

➤ Чуьхуьнагар авун патал махсусдаказ туькьурнавай чка-
яр, пляж, гъавиз хкъагъун лазим я.

➤ Йикъан сятдин 11-далай нянин сятдин 5-далди ракъинихъ
виридалайни гзаф хаталувал ава.

➤ Йикъан лап чими вахт жезмай къван сериндик акъуд, къи-
лел алачиз ракъиник экъечимир!

➤ Пиян яз циз гъахъмир! Ичкиди къипин мефтледин къвалах
акъвазарзава, идалди риклиз гуьз гузва.

➤ Туьн тлуьрдалай къулухъ анжах 1,5-2 сят арадай фейила,
чуьхуьнагар ийиз жеда. Идаз 15-20 декъикъадилай артух вахт
серфна виже къведач.

➤ Циз, иллаки беден ракъиник ифенватла, яваш-явашдиз гъахъ-
на къанда.

➤ Чуьхуьнагар авунин вахтунин къадар гъавадин ва цин
чимивилелай, гъакъни гарун йигинвилелай аслу жезва. И кар па-
тал виридалайни хъсанди 25 градусдин чимивал я, гар авачир
вахтунда.

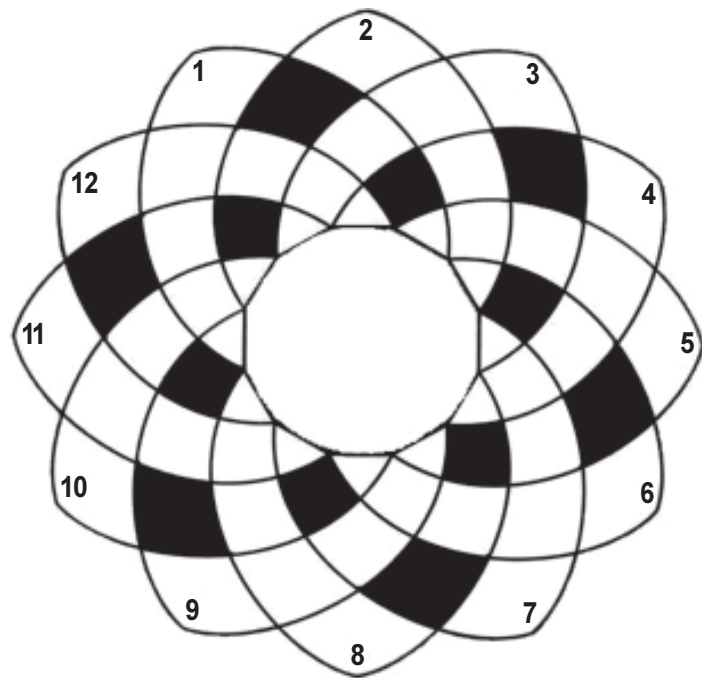
➤ Къайи циз гъахъайла, гъилел ва я къвачел таб акъалтун
(судороги) мумкин я, ихътин вахтунда къвенкв алай вуч гъиле
гъатайтлани, адакай куьмек жеда.

➤ Тийижир чкадиз циз садлагъана къилихъди вегъемир! Къил
чиле, къванце ва я маса затлуна акъун, гардандин цамар хун,
жуьв-жувакай квахъун, инсан къиникъал гъун мумкин я.

➤ Целай физвай гимийрин, катеррин, гидроциклийрин мукъув
сирнавмир!

Кроссворд

Туькьурайди - Л. ФЕТГЪУЛЛАГЪ

1. "Гъажи Давуд" роман кхъей писателдин тивар 2. Туьтуьна шел
аклун. 3. Вилик-къилик квайди. 4. Емишар тегъидай къакъан тар. 5.
Гатфар тлебиатдин куьлег я, зул - ... (фольклордай). 6. Еке хъел,
ажугъ. 7. Беден, жендек. 8. Вилик девирра кавхадин тапшуругъар
къилиз акъуддай чархачи. 9. Къалмакъал гвай чуьруькчи. 10. Хъва-
дай яд хъун патал, чиле атлана, туькьурнавай чка. 11. Къужгъур,
гъевечи зинбил. 12. Уьлендин набатат.

"ЛГ"-дин 18-нумрадиз акъатай кроссворддин жавабар:

ДУЪЗ ЦАРАРА: 4. Марифат. 7. Йирф. 8. Буба. 11. Гъанеф. 12. Кац. 13. Амрагъ.
16. Мелик. 17. Алпаб. 20. Адлер. 21. Ракъ. 23. Алуча. 24. Феки. 26. Илан. 27.
Аждагъан.

ТИК ЦАРАРА: 1. Марф. 2. Тирика. 3. Къаяб. 5. Мичлер. 6. Обама. 9. Гъарам-
зада. 10. Балабанчи. 14. Мекир. 15. Исаев. 18. Къелет. 19. Алпан. 22. Авадан.
25. Инжи. 26. Иван.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди газетдин мухбир
Мурад Саидоваз играми буба

ДАГЪЛАРБЕГ

рагъметдиз финихъ галаз алакъалу яз, дериндай хажалат члугу-
нивди, башсагълугъвал гузва.

Махачкъалада яшамаш жезвай Абдулгъаниеврин хизанди
Ахъегърин соцзащитадин управленидин къилин бухгалтер

Елена Хайиловна МАЛЛАЛИЕВА

рагъметдиз финихъ галаз алакъалу яз адан уьмуьрдин юлдаш
Сердераз, хизандиз ва багърийриз башсагълугъвал гузва.